

**CZUCZOR GERGELY
VÁLOGATOTT MŰVEI**

A VÁLOGATÁS HEGEDŰS GÉZA MUNKÁJA

TARTALOM

LÍRAI ÉS ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

KUPÍDÓ
ÁLDOZAT
MAGYAR TÁNC
HUNYAD
AZ ALVÓ SZÉP
KISFALUDY KÁROLY SÍRJÁNÁL
SZONDI
HUNYADI
KOMLÓSSYNEHOZ
KORUNK ÓLCSÁRLÓIHOZ
A FALUSI KISLEÁNY PESTEN
KI AZ?
GR. SZÉCHENYI ISTVÁNHOZ
SINGI ÚR MAGYARSÁGA
KIFAKADÁS
KORTESKEDÉS
ATYÁM HAMVAIHOZ
RIADÓ
ÍTÉLŐSZÉK ELŐTT
A RAB

NÉPDALOK

SÓHAJTÁS A TÁVOLBA
NINCS MENTSÉG
BETEG SZÍV
KÖTŐDÉS
CSAPLÁROSNÉ
RÓZSABOKOR
CSALÓDÁS
SZÉP LEÁNY
KÚTNÁL
ELSŐ SZERELEM
SZERETŐHÖZ MENETEL
SZERELEM RABJA
VIRRASZTÁS
UJONC-ÁLLÍTÁSKOR
KAPU ALATT
NEM LÁTHATJA SZERETŐJÉT
CSALATKOZÁS
A MEGCSALT LEÁNY
KISLEÁNY GONDJA
LEÁNYÁLOM
A BOROS VÁNDOR
SZÁNTÓLEGÉNY DALA
FONÓHÁZI DAL
FARSANGON, TÁNC KÖZÖTT
MI BAJOD KIS BARNA LEÁNY?
ALFÖLDI LEGÉNY
A BAKONYI LEGÉNY
CSÁRDÁS

BOTOND

MESÉK

A SASOK ÉS A VAKAND
A MÁRVÁNYDARAB ÉS A SZOBRÁSZ
A CSIPKEBOKOR ÉS A RÓZSA
AZ OROSZLÁN ÉS ŐRSEREGE
JUPITER ÉS A PÓKOK
A FÜLMILE ÉS A BÉKA
A VAD NÖVŐTÉNY ÉS ZEUSZ
AZ ÁLLATNEMZET ÉS A SASOK
A RÓKA
A LÓ ÉS A SZAMÁR
A FARKAS ÉS A RÓKA
A VÉN ZERGÉK ÉS GIDÁIK
GAZDA, A MÁKNÖVÉNY ÉS A GYOM
AZ OROSZLÁN ÉS AZ ÁLLATNÉPEK
A MOLYOK ÉS AZ ÓCSKA MENTE
A BAGOLY
A SAS ÉS A TÖBBI MADARAK
A LÚD, A KÁNYA ÉS A RÓKA
A FEJSZE ÉS A TŐKE
A VERÉB ÉS A BÚZASZÁR
AZ ÁLLATOK TISZTÚJÍTÓ SZÉKE
A TYÚK ÉS A GALAMB
A CINKE ÉS A FÜLMILE
A HOLLÓ ÉS A MAJOROS
AZ ÁLLATOK HADIJÁTÉKA
A BETEG LÓ, A HOLLÓSEREG ÉS A RÓKA
A MAJOROS ÉS AZ ÖKRÖK
A TEHENEK ÉS A RÓKA
A PARIPA ÉS AZ ÖKÖR
A SZITA ÉS A ROSTA
AZ AGG FARKAS
A MAJOROS ÉS A HOLLÓ
A KUVASZ ÉS A JUH
A TYÚK ÉS A RÉCEFIK
A NYÚL ÉS A BIKÁ
AZ AGÁR, A MACSKA ÉS A SZAKÁCS
A BOROTVA ÉS A KONYHAKÉS
AZ ÖKÖR ÉS A PAGONY
A KÁNYA ÉS A HÁZI MADARAK
A FÚZ ÉS A CSER
A MAJOROSNÓ ÉS A TYÚKOK
A KÖLYÖKEB
A LÓ
A TYÚK ÉS A GALAMB
A LEVÉLCÍM
A FARKAS ÉS A KUVASZ
A JUH
A KOMONDOR ÉS A KECSKE
A BÉRCI SAS
A FARKASNEMZETSÉG ÉS A KOMONDOR
A PALÓCFIÚ
A KONTÁR ÜGYÉSZKE
A SPÁRTAI GÖRÖG ÉS AESOPUS
A SZARVASOK
A DARAZSAK ÉS A MÉHEK

LÍRAI ÉS ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

KUPÍDÓ

Én balgatag nevettem
A kézives Kupídót:
E kis fiú mit árthat?
Azt gondolám magamban.
Csendes, szelíd, mosolygó
Gyöngéded, édes ajku,
Tegzet visel, de nem sért,
Mert anyja őrzi, s vígyáz,
Ha csintalan, kezére.
És íme nem tudom miképp
Önnön tökéletéből-é?
Vagy anyja készíteté őt?
Reám lövött ivéről.
Ó kis fiú, erődnék,
Csak most segélj, hiszek már.
Vagy Frídit is, ki szinte
Téged gunyólva megvet,
S fájdalommat kacagja,
Mint engemet, nyilazd meg.
(1928)

ÁLDOZAT

Szép asszonyok, leányok,
Áldoztam én tinéktek
Nyájas szelíd szavakkal
Szép illatos virággal
Vígágtokon vigadtam,
Bútok miatt epedtem.
Áldozatok ti is már
Nékem szerelmetekkel,
Mézajku csókotokkal
Szép asszonyok, leányok.
(1928)

MAGYAR TÁNC

Mit ültök itt vesztegelve?
Táncra legények!
Úgy szeretem az ifjakat,
Hogyha serények,
Rajta tehát, csak szaporán,
Majd elmondom én,
Ha megzendül a hegedű,
Ki-ki mit tegyen.

Ti karéjban fogtok állni,
Én a közepén,
Szemközt ki-ki a társával
Reám figyelvén,
Kezetek a csipőn legyen.
Mozgástok szabad,
Lanyhán, ildomtalan állni
Éppen nem szabad.

A mell feszüljön előre,
Fent járjon a fő,
Büszkén emelkedjék a váll,
Mint Mátrátető.
Karcsu derék, hajlós tagok,
Fürge fickó láb,
Teszik csinossá a táncost,
Másképpen fabáb.

Zengedez már a hegedű,
Kezdjük el tehát,
Üssük össze bokáinkat,
Pontban, egyiránt.
Előbb jobbra, aztán balra
Hármat ugorjunk,
De a nótával egy húron
Pengjen sarkantyúnk.

Mint a madár ágrul-ágra
Midőn szálldogál,
Ugrándozik nagy könnyeden,
Majd kicsit megáll:
Úgy lejtse a ti táncotok
Viszont változva,
Úgy szép a tánc, ha tagokra
Föl vagyon osztva.

No, most hátra fogunk lépni,
De jól vigyázzunk,
S ha egy szakasz nóta lejár
Megint itt álljunk,
Helyes deli testállásban
Tapsolhat a kéz,
De egyszerre, mert különben
A zűrzavar kész.

Mint mikor a sebes zápor
Lezúg a völgyön,
Hányja veti a gallyakat,
S a kő alább jön:
Oly sebesen és erősen
Zeng a nóta már,
Hallja ezt a fürge legény,
S biztatást nem vár.

Nyalka, feszes lépte, nyoma,
Fordul mint evet,
S néha, midőn kedve tartja,
Ugrik másfelet.
Széles kedvében a keze
Már szabadon jár,
Hol megnyomja a süvegét,
Hol csipőre száll.

Vitéz Kinizsinek hírért
Hallottátok-e?
Hogy vigadott Kenyérmezőn,
Azt tudjátok-e?
Mint csatába rohanónak
Tüzelt a szeme,
Bajnokos volt mozdulása,
Feszült kebele.

Gyáva az, ki tanyán vigad,
Büszke a magyar,
Vére a nemzeti hangra
Fellobban hamar.
Életerő, tűz és kedély
Tánci jelleme,
Fürge szabad lejtésekben
Áll fő kelleme.

Most már rakjuk szaporábban,
Mert három a tánc!
Nem bánom, hadd oszoljon szét
A karéjos lánc.
De leánykát vegyen ki-ki
S járja páronkint,
S ha megperdül egyszer kétszer,
Adja soronkint.

S ti leánykák lejtőzzetek
Módos léptekkel,
Nemzetünk táncát soha ne
Feledjétek el.
Ti pedig ne tágítsatok,
Rajta legények!
Úgy szeretem az ifjakat
Hogyha serények.
(1928)

HUNYAD

(Bevezető sorok)

Zengem az ősz Hunyadot, s viadalmát élte utólján
Nándorvár falait mikoron mennybéli segéddel
Védte vizen s földön Mahomet rohanásai ellen.
Sok gonosz érte fejét akkor, s száznémű keservek
Szaggatták kebelét láttán a szörnyű veszélynek.
S nagyratörő futtának utát noha fogta irígység,
És a visszavonás háborgó lelke megosztá
A főbbek sziveit, hogy nékie lenni segédül
Balgatagúl vonakodnának csúfjára nevöknek;
Mégsem csüggede ő, bízván Istenbe. Hiába
Szedte világ minden részéből népeit össze
A várak s birodalmaknak döntője, toronnyi
Mennykövező szereit szegzette hiába magyarnak.
A diadal meglőn, s a döntő fergeteg elszállt
Drága szülőföldünk, s az egész napenyészet egeről.
Ah de az ősi dicső tettet hogyan érje fel ésszel
Százak után az utó maradék? vagy fogja-e kellőn
A rohanó seregek bajait zengetni kobozza?
Pannoni Őrnemtő, ki szelíd ajakidra veszed fel
S gyöngye legyintettel fogadod szárnyidnak alája
Hunnia gyermekeit, hogy kebled tiszta tüzénél
Szép anyaföldjükhöz vonzó szeretetre hevítsed,
Légy te vezérsugaram, légy kísérője dalomnak.
(1829)

AZ ALVÓ SZÉP

Beállt az éj, s szememre nem
Száll enyhe fátyola,
Nyílt ablakomra dőlve ki
Eszmélek tétova.
Körösleg immár semmi nesz,
Ellenben át felül
Szép kedvesem lágy nyoszolyán
Pihenve szenderül.

Ah mint mosolyg, szűz kebele
Miként emelkedik!
Nyakára folyt selyemhaját
Fohászi lengetik.
Gömbölyü gyöngye karjait
Szívéhez érteti,
S boldog csalódás szárnyain
Hívét ölelgeti.

Hahogy talán reám mosolyg,
Ha nekem nyújt kezet,
Engem karol, szívére fog,
S mézajkihoz vezet:
Akkor, süvöltő vad szelek
S dörgő villámlatok,
Ti álomoszlátó szerek,
Messzére szálljatok.

Ó bárha még a hajnal is
Utóbbad feslenék,
S felhők sötéti a napot
Homályba rejtenék.
Mélyebbre hatna be talán
Szívén a képzelet,
S ha fölserkenne, akkor is
Engedne benn helyet.

Ámde ha mást hevít ölén,
S itat mézajkiról,
Hattyunyakán ha más mereng,
S keblére más simúl;
A csintalant akkor zaj és
Robaj riassza fel,
S kívül enyelgtek álmai,
Ébren feledje el.

(1830)

KISFALUDY KÁROLY SÍRJÁNÁL

Hiába kelt hát érted ezer fohász,
Károly, te Múzsák jobb fele! A közel,
És távol aggott tisztelőid
Hév könnyűin nem esett meg a sors.

Elvőn körünkből, s vissza nem ad soha,
Nyögjünk panasszal bár egeket teli,
S remegjenek bármily csengve
Terjedező kezeink utánad.

A veszteség nagy, mely sokat érdekel,
A jó, nemes, szép tára ha veszt nagyot,
S a fényderítő elme lángja
Hogyha kihúnyva sokon homályt hagy.

Méltán keserghet rajtad azért hazánk:
Sok szép jövőendő magva szakadt Veled!
Szép szellemedtől mennyi művet
Várhata még, ha telik, reményünk.

De jaj, sikamló talpon inog rövid
Létünk, s határin sűrű homály borong;
Bölcs az, ki hasznót hajt kevésből,
S éle sokat, ha nem is sokáig.

Az a nagy elmék ritka tulajdona,
Hogy nincs időhöz szabva hatáskörük,
S bár eltűnének, műveikkel
Képezik ők az utóvilágot.

Károly! nevednek fénye ragyogni fog,
Míg serdül ész, mely szépnek örülni tud,
Tiszteltetel, míg a magyarnak
Ajkairól magyar ige hangzik.

Jertek hazámnak szüzei, ifjai!
Kiket nemesb vágy, s érzelem ösztönöz,
Hintsünk virágot, nem mulandót,
Kisfaludynk nyugovó porára.

Múzsám, te is mély gyászba borulva lépj
E helyre, s forró hálakönyűt eressz:
Ő nyújta lantot néked első,
Ápola ő sűrűgő kezekkel.

(1831)

SZONDI

Mely had kel a drégeli völgyön elé,
S vet vérszemeket hegyi vára felé?
Ádáz Ali táborá durrog alatt,
S rombolja tekékkal a sziklafalat.

Vaj támad-e hős,
Oly bátor, erős,
Kit nem bir ijeszteni veszélyzaj,
S nem hat le szüvére haláljaj?
A vár kicsid, ellene nagy sereg áll,
Hódulnia kell, vele szembe ha száll.

Jó Szondi parancsol az ormi lakon,
S buzdítja vitézit az őrfalakon;
Lobbannak az álgyuk, a bástya zuhan,
Jelt ad Ali, s népe reája rohan,
Van harci zavar,
Helyt áll a magyar,
Vérben hörög a török és vész,
Döbbenve vonul tova más rész,
S Drégel valamint ama gránit orom
Rongálva ugyan, de megáll szabadon.

Új harcra megy edzeni Szondi magát,
Vágy hallani harcriadóit dalát,
S apródinak int, de remegnek ezek,
S a két dalos ifjú ilyen kesereg:
„Jó gyámolapánk,
Nagy vészbe jutánk,
Nincsen ki elűzze fejünkről,
Fussunk el e mostoha helyről,
Hajt kínos igába a durva pogány,
Vagy lángdűhe fegyverek élire hány.”

Mindkettejük oly deli, s fürge fiú
Jó Szondi kegyencei, s ez neki bú,
A vár bekerítve, bocsássa, hova?
Vész éri, ki mer szakadozni tova.
„Édes fiaim,
Kis dalnokaim,
Nincsen hova mennetek út már.
Ad még menedékhelyet e vár,
Míg víni hadam megy a völgybe velem,
Égnek könnyörögjete, óvja fejem.”

Így Szondi. Körötte kis őrhada gyűl
S részével az elleni hadba vegyűl.
Küzd, harcol: előtte s utána halál
Kínajja liheg, hova kardja talál.
„Hol hadfejetek?
Hozzá sietek.
Keljen velem önmaga bajra.”
Kész ott Ali a viadalra.
Csörgnek viszonzva dühfegyvereik,
A bég sebesülten odább futamik.
Álgyuk törik újlag a falakat,
S már külsejök össze halomra szakadt,
Lobbot vet a vár magas ormozata,
S a láng harapó dühe szertehata.
Todúl Ali fel,
Rá Szondi kikel,
Nem néz, nem ügyel, kire, csak vág,
S már látja, hogy a csatahely tág,
Nincs egy török, aki megállani mer,
Száz van, ki lesújtva mögötte hever.
Drégelyre fel ím Ali küldte követ,
Zászlósan Oroszfalu papja, siet,
Néz Szondira búsan a jámbor öreg,
S hozzája, keservkönyűt ejtve, rebeg:
„Ó drága felem,
Jer, Szondi, velem,
Enged szabadon Ali menned,
Nincs, látod ugyis, hova lenned,
Drégel rom, erős Ali, gyöngé hadad,
Kíméld meg utóbbi javunkra magad.”
Jó Szondi a jámbor atyára borúl,
S lágyúl szive, majd hamar elkomorúl,
Kardjára csap, égre felölti kezét,
S mond a törökökre szegezve szemét:
„Esküt fogadok,
Ehelytt maradok,
Nincs alkum örökre pogánnyal,
Játszik szava s kénye hazámmal.
Míg e kar acélt bir emelni, velek,
- Éljen boldogul! - én viadalra kelek.”

A bég, mivel állni akarta szavát,
A várnagyi válaszon ette magát,
„Hát vesszen el, aki szavamra nem ad”,
Szól, s fölveri mindvalamennyi hadát.

Egyszerre ropog
Húsz álgyutorok,
Vársarkon az őrtorony eldől,
S öl részt a maroknyi seregből,
Jancsár, spahi, s asszap üvöltve tolúl,
S a vár bekerítve szűkebbre szorúl.

Többször viszonoztatik a rohanás,
Drégel maga már hamu s sziklarakás.
Vív a magyar, és sebes arcra terül,
Sírnak kis apródjai Szondi körül.

Mint bérci fenyő
Rendíthetlen ő,
Apródaiért őli csak gond,
S mellette vitézeinek mond:
„Küldjétek el a fogoly ozmánokat,
S hozzátok előmbe a főrabokat.”

Kettőnek aranyban ajándokot ad,
És drága szegélyezetű nyestkacagányt,
Öltözteti dúsan a kis fiukat,
S küldvén velök, ejt vala ily szavakat:

„Üdvözlöm Alit,
Kit bosszu hevít,
Elszenvedem, öntse ki bár rám:
Csak szánja meg két kicsin árvám,
Szoktassa csatákra, s ha tenni fogom
Majd lelkemet, eltakarítsa porom.”

Drégel közepén sűrű füst gomolyog,
A máglya kigyúl, s föl egekre lobog,
Mindent megemésztete Szondi vele,
Amely javat ott takarítva lele.

Majd kardot emel,
Ménólba megy el,
Nyerges Daliját üti szügybe,
A többbit is átdöfi rendbe.
S mond: „Földiimet soha, Szondi lován
Ülvén, ne kerítse, ne űzze pogány.”

Dolmányt aranyost vészen és süveget,
S állítja nyomába a kis sereget,
Istent velek, esve le térdre, imád,
S hallatja utószori búcsuszavát:
 „Rontsunk ki tehát,
 Szebb látni halált,
 S honnért tusakodva kimúlni,
 Mint gyáva sok életet únni.
Hú társaim! itt van az óra, jerünk.
Isten kegye járjon örökre velünk.”
S dárdásan előre hajúlva nyomúl,
A sok dühös ozmán elébe tolúl,
Hozzá torolatlanul érni ki mer?
Földhöz sokat ő fene fegyvere ver.
 Lábán seb esik.
 Térdére esik,
 Karjában erő lobog, öl, ront,
 Míglen sok ütött sebe vért ont.
Hajh! még szíve nem, hanem élete fogy,
S dárdája kezébe szorúlva lerogy.
A bég, noha vad, s dühe Szondira fült,
A hült erü bajnokon elszomorúlt,
A hegyre temette a hős tetemet,
S dárdát maga tüze le sírja felett.
 Ott szendereg, ő,
 A harckeverő,
 Kit nem bira győzni veszély, baj,
 Nem szálla szívére haláljaj;
Most a maradék magyar áldja nyomát
S enyhítgeti mennyei béke porát.
(1832)

HUNYADI

Ki áll amott a szirttetőn,
 Hunyard magas falánál,
S körültekint a sík mezőn
 Az esti fénysugárnál?
Hunyadi ő, az ősz vitéz,
Hazáját most nem űzi vész
 Várába szállt nyugonni.
De hírnök jó, s pihegve szól:
 „Uram, hatalmad eldült,
Hazádon nem kormánykodol,
 A polcra már Ulrik ült.”
„Ha úgy akarta a király,
Hunyadi akkor félre áll.”
Mond és marad nyugodtan.

Más hírnök is jó csakhamar:

„Törnek reád, uram, félj,
A főnemesség nyelve mar,
Elölök, mint lehet, térj.”
„Hogy törnek rám, hihetni bár,
De úgy nem, mint török, tatár.”

Mond és marad nyugodtan.

„Uram, hős vajda, véredet
Szomjúzza egy gonosz szív
S hogy oltsa fényes éltedet,
Külföldre álnokul hív.”
„Rám célza már nem egy halál,
S ha Isten hagyja, eltalál.”
Mond és marad nyugodtan.

S amint fennáll, amint lenéz
Nyugalmasan szívében,
Habos lovon fut egy vitéz,
Vérlobogó kezében,
S kiált: „Édes hazánk oda,
Nyakunkon a török hada,
Siet kivívni Nándort.”

„Pogány jó? hah! nem tűrhetem,
- Mond, és tűnik nyugalma, -
Magyar hazán és nemzeten
Nem dül pogány hatalma!”
S acélt ragad, lovára kap,
Csatáz, vív, izzad éj és nap,
S míg nem győz, nincs nyugalma.

(1833)

KOMLÓSSYNÉHOZ

Szinésznéink remek példája, kit
Thalia papnéjának felkene,
Idvezlek, ó dicső hölgy tégedet!
Cythere báj övét adá neked,
Hogy ami ő mennyben te földön az
Légy, s lássa a magyar mily kellemes
S mily ékesen zeng nyelve ajkidon.
Nem kell nekünk Pindusz s Tesszália
Kies vidékein bolyonganunk,
Hogy halljuk a muzsák szelíd karát.
Benned van egyesülve szellemök,
Benned lobog s hevít az égi láng,
Varázs erőd ragad, s vonz hathatólag,
S mint Proteusz más és más képeket
Öltvén bámúltatod nézőidet.

De az rettentve váltá színeit.
Te kedves, elragadtató s nemes
Alakban állsz, öröm, mély fájdalom,
Szelíd bánat, keserv, szerelmek és
Mély érzetek csak egy asszonyszívet.
Érdelni képesek. Te mind hiven
Hanggal s idomzatos tagok, kezek
Lejtésivel kifejted azokat;
Örömré gerjedünk, midőn örülsz,
Keserved önt szemünkből könnyeket.
S minden, mit érezünk, közös veled.
Hová tűnél, hová színünk elől?
Kiket siet bájolni szellemed?
Kies Szalának zúgó tengere
Meghallja szózatid, s lecsillapul,
Erőt vesz nyavalgó és langatag
Vendége szép Fűred forrásinak,
S hogy élte felvidúla, Téged áld.
Mikor fog majd kettős Dunánk között
Művészi kellemed varázslani?
A gyenge, tiszta, égi érzetek
Melyekre kebleinket oktatód
Nem hamvadoznak el; de élni fog
Neved, s marad köztünk örök jelül.

(1833)

KORUNK ÓLCSÁRLÓIHOZ

Hajdan vert-e csupán hűn a magyar kebel?
S eltűnt a nap alól nemzeti szellemünk?
A polgári erény cserkoszorúit ős
Eldődink letörék-e mind?

Nem! Szent hamvaikon sarjazik újra föl
A nyers zsenge növény, száz aszu év után;
Látom küzdni korunk bajnokait érte, és
Kél arcomra örömsugár.

Nézd, mint széled amott a buta vak homály,
A sok század alatt megrögzött hibák
Bújos tömkelegét irtani lelkesen
Törnek nagyjaid, ó hazám!

Kezd már hajtani főt a születési gög,
Jobbágyához az úr emberileg simúl,
Nem sújt a hatalom hajdani kénye, s az
Önzés méhelye gyéren öl.

Méltán szálla reád, nemzetem, egykoron
A bűnsújtogató Isten erős keze;
Mert tenvéreidet, pórnemű népedet
Sebzéd orvosolatlanúl.

Vittél Isten elé áldozatul imént
Gazdag birtokaid némi gyümölcsiből;
Bízzál, nem feled ő áldani érte, csak
Jót folytatni tovább siess.

(1836)

A FALUSI KISLEÁNY PESTEN

Jaj be szép az a Pest, Istenem, be szép!
S benne milyen úri, mily szelíd a nép.
Összevissza jártam utat, útfelet,
De szemem nyugonni nem talált helyet.
Ablak ablakon van három négy soron,
Oly magas falunkban nincsen a torony.
A sok utca tömve mint a méheraj,
Jobbra-balra fényes gyöngy, ezüst, arany,
S mintha búcsu állna későn és korán,
Cifra ott a férfi, asszony és leány.
Ám csudálni méltó mindenek fölött,
Hogy kevély alig van annyi úr között.
Mert kosárka almát vittem áruba,
S feltakarva szépen ültem kapuba.
Ott hogy üldögéltem én szegény leány,
Szépen néze minden átmenő reám,
És sokan, de hogy mért, nem tudom biz én,
Visszafordulának többször is felém.
S három könyves úrfi már is körbe vett,
Egyik kérdi tőlem: „Húgom mi neved?”
Kérdi a másik is: „Hol lakol babám?”
És a harmadik mond: „Lelkem nézz reám!”
Én meg elpirultam, ó de hogy is nem,
És csak úgy susogva mondtam meg nevem.
Hányával kel almám? meg sem kérdezék,
Ám ha annyi lett is volna, megvevék.
S mennyi furcsa szépet kelle hallanom,
Azt úgy elbeszélni ó dehogy tudom!
„Hozsz-e még be almát, itt ülsz akkor is?”
Kérdezőnek Isten tudja hányszor is.

Jaj be szép az a Pest, Istenem, be szép!
S benne milyen úri, mily szelíd a nép!
Ahogy álldogáltam utca szögletén,
Nagy sietve jött egy szálás úr felém.
Fénylett rajt ezüstös szép kalap, s ruha:
Gazdag úr lehet, de mégsem katona.

Állni cifra hintón láttam olyat én,
Bajsa jól kikenve, barna mint a szén.
„Ejnye gyöngyöm-adta kis magyar leány,
Nem szeretsz-e engem? én szeretlek ám.”
Igy köszönte szépen, és tán ismere,
Mert úgy híva, hogy csak menjek el vele.
„Nem lehet”, feleltem, s kérdezé: „miért?”
„Mert anyámtól meg van tiltva, hát azért.”
„Be ne menj leányom”, ez volt a szava,
„Bár akárki hina, házba sehova.”
„Kis szivem, tehát csak nem jössz el velem?”
Monda, s megszorítá kétszer a kezem.
S búsan otthagyt az utca szögletén,
No de mit tegyek, ha tiltja a szülém.

Jaj ha megharagszik az az úr reám!
Mít miveljek akkor, mert hatalmas ám!
Egy kosár almával bemegyek megint,
És ha majd anyám a régi módra int,
Szépen kérem őtet, hadd legyen szabad
Fölkeresnem azt a szép ruhás urat,
S hogy haragja szűnjék, csókolok kezét,
Néki nyújtom által a legszebbeket,
És ígérem, hogy azt nem teszem soha,
S félni nem fogok, mert ő nem katona.

(1837)

KI AZ?

A völgyeken, s a bérceken,
Fölötted ó hazám,
Ki virraszt égi őr gyanánt
Naponnan, éjszakán?
Szilárd, de oly szelídeden
Mosolygnak ajkai,
S hatalma nagy, habár acélt
Nem edznek karjai.

Mint langyos este a liget
Sötétes árnyain
Az illatos fuvalm, lebeg
Fennröptü szárnyain,
S amerre száll, amerre leng,
Szent érzelem fakad,
A szív dobog, s szülő hona
Szerelmeért dagad.

Ki az, ki fölken ihletett
Erényvitézeket,
Kik szólva s téve győzzenek
Gálád alnépeket?
Kik a könyűt, mely a szegény
Arcán redőket ás,
Kegyes kezekkel törlik el,
S szűn a siránkozás.

Kik a jogot, mint isteni
Szülöttet tisztelik,
A durva kor bilincseit
El-szertetördelik
S az éltető nap útain
Kimérik az irányt,
Hogy süssön paloták fölött,
S kunyhókra egyiránt.

Ki az, ki visszabüvöli
Az ősi szittyahont,
Midőn nyelvét éleszti föl,
A kincsbecsű vagyont?
Értő fülekbe harsog a
Törvény szent hangja már,
S bíró szavára a gonosz
Máris bűnbánva vár.

Kinek hatalmas karja az,
Mely, mint az áradat,
Magasra hat, szívet ragad,
S nem ismer gátakat?
Vad erkölcsöt szelídre vált,
Borúra hoz derűt,
S morzsákra zúzza Vaskaput,
A sziklabércfejét.

Ki az, ki ősz fürtű apák
Szívének lángot ad,
Hogy ifjudó kebellet át-
Öleljék a hazát?
S kiben biznak jelenkorunk
Ifjú reményei? -
Az ébredő Honszellem az,
S hatalma mennyei.

(1837)

GR. SZÉCHENYI ISTVÁNHOZ

Csak tört csapáson, bármi balúl vigyen,
Kalandoz a nép, s róla letérni fél,
S bámúlja gyáván a röggökké
Torladozott utakon menőket.

Nem úgy, honodnak dísz Te, s nagy fia.
Lenézi a bajt férfi tekinteted,
S zászlóval ingatlan kezekben
Lépve elül töröd a rögvényt.

Hol kezdje e lant zengeni tettet?
Vagy hol pihenjen, kezdte ha zengeni?
A műtenyésztő brit szigettől
Bosziporuszig nevedet kivívtad.

Mi fölriaszthat nemzetet ősei
Hírén nyugodtan szunnyadozásiból,
Jobb vélemények zsenge magvát
Híntetét hazaszerte tollad.

S mint a regéskor hőse, Prométeusz
A nyers anyagnak lelket adó tüzet
Égből hozott: úgy ihleted Te
Honfiai kebelét heveddel.

Mily érzet, és mily lelkesedés lépé
E szép hazának képviselő színét,
Hogy megvetted dús kezekkel
A honi nyelv s tudomány alapját.

Új élet, évszak, gondolat és erő
Kel általad föl, kelnek újabb körök,
S fejlődnek a köz értelemnek
Sarjai a csinosult világban.

Rákos, sokáig híre-fogyott mező,
Többé nem az már: lenge homokjain
Versengve futnak Pest-Budának
Tapsai közt diadalmi mének.

Lelked szilárdabb, s mély behatásival
Dacolni fél a zord elemek dühe:
Ím a hatalmas nagy Dunának
Medre simúl, s foly igába hajtva.

Gőzművek, egy más szerkezetű világ
Szülőtti, bátran szeldelik árait,
S föld olta vészekkel fenyítő
Vaskapuit töredezni halljuk.

Nem kell ahítnod már Neked, ó dicső!
Emlékszobort, ím alkota tenkezed
Nem porhadandó műveidben,
S a nem irigy unokák szívében.

De íme mit lát rád ügyelő szeme
Lelkemnek! izzó gyöngyit alig hogy el-
Törléd derültebb homlokodnak,
Karjaid új viadalra edzvék.

Ó menj tehát, a tennivaló, fölös
Sereggel int még, s nyers daliára vár:
A hydra nincs addig legyőzve,
Míg fejeit megújítani képes.

(1837)

SINGI ÚR MAGYARSÁGA

Tekintetes Singi eredeti egy kép,
Gyakran szól, beszéde holott bizony nem szép,
Mint hariskialtás a tiszta buzából
Parlag nyelve kirí a grammatikából,
Az ármányos pedig tősgyökeres magyar,
Hja! de ha a ténsúr tanulni nem akar.
Ki mint úrfi hallott magyar szót fonókban,
Kukoricafosztó ősi mulatókban,
S édes ura atyja hajduja oldalán,
Mit törje ő fejét Révai nyelvtanán?
Kitekeri nyakát sok ép magyar szónak,
Folyót, golyót mondja *fojónak*, *gojónak*,
A mell őneki *mejj*, és a helyes *hejes*,
Öve *sejem*, s kardja hüveje *pikkejes*,
Midőn jónak *látja*, más szekerét *tojja*
A nemes urakot *karojja*, *csókojja*,
Mit egyszer elmulaszt, másszor kipótujja
Aztotat rosszajja, *eztetet pártujja*.
Ő minden gyűlésre levéllel *hivődik*,
S *fájdujja*, ha szava nem hallgattatódik.
Mert *vilemínyit* ő elmondja *nyomossan*,
De *szónyi* nem szeret úgy új módiassan
Különben *il is* hal a nemzeti nyelvír,
A rossz magyar, mondván, egy fakohát sem *ír*.
Megkövetjük teéns A.B.C. urakat,
Kiknek hébe korba szólni kedvök fakad,
És X. Z. jegyzőket *instáljuk* is nagyon,
Ne tegyenek csúfot a magyar nyelvtanon,
Tekintetes Singit hogy ne utánozzák.
S a magyar szót, mint ő, el ne *fuserozzák*.

(1844)

KIFAKADÁS

Hová rohansz, viszályos nemzedék?!
Gonosz szellemnek átka üldöz-e,
S csigázza kebled húrjait fonákra?
Vagy tenmagad levél-e hűtelen
Hazád nemtője szent sugalmihoz?
Vad indulat torzítja el valód,
Csalóka fényre néz hiú szemed,
S tiporja lábad, ami legközelebb
Üdvök reményivel kínálkozik,
Dücsöd mivé lesz ennyi bőszen vita
S egymást alázó sárdobás között?
Gyűlésid, e népjognak szent helye,
Zsibárusok kufár tanyái lőnek,
Hol biztos a garázda, s féktelen
Gunyajkat üdvözöl tapsok zaja.
Szabad választásid dorbézolás
Előzi meg, kíséri csárdaharc,
Vagyonbukás, s gyűlölség zárja be,
Magát a szent ügyet csak nemtelen
Ármányuton bírod már vívni ki,
S erélyed annyi nincs, mely a gonoszt
Legyőzni képes volna önmaga.
Nagy, ó nagy átok tornyosul reád,
Ma istenítsz embert bálványodúl,
Gunyok sarába rántod holnap őt;
Olcsóan, holmi álcasillámokért
Osztasz kegyet, s érdemre nem tekintsz,
Ha nem gedéli hiuságodat.
Feled ha más uton fut célra, mely
Tiéd is, már elég gyűlölnöd őt,
S kigyót-békát üvöltesz ellene.
Cáfold a véleményt, ne emberét
Szennyezd, ne a tisztséget és címet;
Vagy csűrhe gyermek vagy, kit társa bánt,
S apjára mond gaz és cudar nevet?
Vagy oly erősen áll-e már hazád,
Hogy támaszt bizton ritkíthatod,
S elégli oszlopúl tenválladat?
Igen, ha szó kell, tenger a beszéd.
És a tett rajta? kis zátonysziget,
Melyet legelső árapály lebuhtat.
De menj boldogtalan, viszálykodó
Ösvényeden: zavarj kedélyeket,
Szakaszd pártokra a kevés magyart,
Hogy népek ajkain gunnyá legyen,
S ne féljen tőle senki, csak maga.

Menj, tapsolj vakmerő és balga szónak,
Midőn gázol minden kegyeletet,
Védd a kihágást, mellyel elvbarátod
Tipor jogot, s mondj átkot ellene,
Ki hozzád nem simúl vak eszközül.
Csitítsd le a tuloldal szónokit,
De a szabadszólást vérig vitasd,
Gyanúsítás legyen lélegzeted,
Imádd bókkal saját eszméidet,
S ki nincs veled, sujtsd áruló gyanánt,
Javalj törvényt, s erővel könyvbe írd,
Bár nincs rokonszenv hozzá ezredikben,
S nép milliói zúgnak ellene,
Véredre bújtsd föl tennen véredet
És légy hazádnak átka, gyilkosa!

(1844)

KORTESKEDÉS

Van susogó, faluzás, van vokshajtósdí vadászat,
Van henye kóbor elég, van sereg ingyenivó.
Köznemes, és főúr, tiszt, nem tiszt lettek egyenlők,
Egy kulacsot szopnak bocskoros és kaputos.
Vajmi külön látvány! mily csókolkozva komázzák
Egymást pőre gatyás, és finom úri zekés.
Van lélekvásár puskákon, cifra gubákon,
Dolmányon, kalapon, húszason, itceboron.
Lakzi hegyen völgyön, dobzódás torkig ivással,
És mi ezekkel jár, féktelen undorajak.
Működik ármány, és csábítás, s asszonyi furfang,
Zengnek macskazenék, s utcai gúnydalicák,
Ím a készüllet a megye és országnak ügyéhez!
Mindez csak mutató, a java hátra vagyon,
A nagy sorsnap elért: terelik csapatokba szorítva
Szájas pártvezetők a feluszult sereget,
Mint török a várat, megszállják a megye házát
S áll az igazságnak temploma ostrom alatt.
Nincs már sarkain egy ajtó, nincs ablaka egy ép,
Pad, szék összerogyott, nincs sehol asztal egész.
Majd a kétes ügyet fegyver választja el; izgat
A híres ólmos bot, bicskia, pisztoly, ököl.
És van fojtogatás, szúrás, agyfőbe legyintés,
És van szörnyű halál: „Semmi! de nincsen adó!”
Kész az ujított szék, jó Isten tudja miféle,
„Semmi! kerül majd más harmadik évre megint.”
Van követ országos, de nem olyan szellemű, s elvű
Mint utasításunk: „Semmi! de visszajöhet.”

Megtörtént, megesett a dínomdánom ugyancsak,
S a szánombánom nyomton utána siet,
Elfolyt a sok bor, s nem győztél rajta, bukott párt!
És te, ki győztél bár, nem vagy-e torkig adós?
Elvet okokkal kell, és nem bor-ítatva tenyésztetni,
A megvesztegetés mótelye sírba viend.
Légy haladó, maradó, mindegy de vagy átka hazádnak,
Hogyha, mi illeti őt, hívtelen elzsebeled.
Erszényid kötvék, ha csekély segedelmed igényli
Bármi közintézet, gazda-, művegyesület,
A honi vállalatok, tudomány, művészet epedve
Nyújtnak utánad kart, és te epedni hagyod,
Nincsen ezekre forint nálad, te ki ezreket elszórsz
És erkölcstelenítség általa néptömeget.
Egy megye keblében százezreket gyűjteni dőzsre
Mi vala? s közjóért?! - fennakad erre szavam.
Hogy legyen ily magyaron fogadásod, uristen,
Aki így elfajzott, s ily uton úzi jogát?

(1844)

ATYÁM HAMVAIHOZ

Atyám sirodra koszorút
Emlékül, hű fiad, ne kösse-e?
Nem föld téged rovott szobor,
Arany bötük sem hirdetik neved:
Egy korhadandó tölgykereszt,
Melyen már is dúl a falánk idő,
S egy kis szerény halom jelöl,
Melynek fűvét hőség s fagy irtja ki.
De drága emlék ez nekem,
Kedvesb akármi gúla pompájánál,
Mert hamvad őrszi, ó atyám,
Ki egykor gyámom, s mindenem valál.
Mit írjak rólad, a világ
Szemében ami nagy s dicső legyen?
Nemes-cimer szobád falán,
S fiókodban nem állt nemeslevél:
De Istenemre, írva volt
Szivedre a nemesség jelleme;
Hazáddal végfilléredet
Megosztani lelked vissza nem vonúlt,
Leróttad batkáig, mivel
Urad, megyéd, királynak tartozál.
Ó hány szabad földbirtokost,
Ki csak magának élte el javát,
Adóslevélnek terhe nyom,

Mig téged egy jobbágyi helytelek
Családoddal táplála ki,
Föl nem csigázott vágyaid között,
S kerüle rész a közre is
Belőle, több, mint néha pusztá nyújt.
De szorgalom s ipar vala
Mit áldással tetéze Istened,
S mi egyszerű sorstársaid
Körében boldog karba helyezett.
Szent volt neked mások joga,
Személye, híre és tulajdona,
Bíró előtt nem mint bűnös,
De alperes sem állottál soha,
S jutalmazd közbizalom
S becsület, tisztelet fogott körül.
Igénytelen házad felől
Mi érdekes neműt említhetek?
Igaz, nem egy hatalmas úr -
Kitől gyakorta népek ezre függ,
S ki mennydörögve rettegést
Szór büszke tiszt székéből alá -
Saját házában rab gyanánt
Egy szolga kényeként hunyászkodik.
Mert gyöngéjéről ismeri
A kék bűnének áldozó urát,
Vagy ebszerűn hizelgte ki
Kezéből a vesszőt a csalfa vér.
Hány szájas szóvitéz zajong
Gyűléseken, s letorkol százakat,
S honn egy pipes hölgyecske őt
Papuccsal elcsitítja, s fékezi?
És hány hetvenkedő apát,
Ki bölcs eszével fennen kérkedik,
S ön véleményében makacs,
Orrán vezetget egy vásott fiú?
Te úr valál szolgálidon,
A nőnek férje, s atyja gyermekidnek;
Férj, kit meghallgatott neje,
Mert bélyegzi szavad megfontolás;
Ki felfogád magad becsét,
S komoly szilárdság ülte homlokod;
Atyául tisztelt gyermeked,
Kit ápolál, de nem kényeztetél;
Rend, pontos munka, tisztaság,
S emberbecsülés voltak jelszavad.
Mi sokszor éjet toldozál
Naphoz, s nyomott az aggalom sulya,
S hogy biztosítsad magzatid
Jövőjét, szenvedél magad hiányt.

Nyugodjál békén, jó atyám,
Áldásohaj nyög sírod éjjelén,
Mert józan ember, és igaz
Hű férj valál, s gondos családapa.

(1844)

RIADÓ

Sikolt a harci síp: riadj magyar, riadj!
Csatára hí hazád, kifent acélt ragadj.
Villáma fesse a szabadság hajnalát,
S fűrössze vérbe a zsarnokfaj bíborát.

Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Nem kell zsarnok király! csatára magyarok,
Fejére vészhalál, ki reánk agyarog.
Ki rabbilincseket s igát kohol nekünk
Mi sárgafekete lelkébe tört verünk.

Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

A föld talpunk alatt, s fejünk felett az ég
Tanú legyen, hogy áll Árpád ős népe még,
S mely e szent földre hull, minden csepp honfi-vér,
Kiáltson égbe a bitorra bosszuért!

Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Tiporva szent jogunk, szent harccal ójuk azt,
Pusztítsa fegyverünk a fejedelmi gazt,
A zsarnokok torán népek vigadjanak,
A nép csak úgy szabad, ha ők lebuktanak.

Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Elé, elé, jertek, haramiahadak,
Kiket nemzetbakók reánk uszítanak,
Temetkezéstekül, ti bős szelindekek,
Helyet dögész vadak gyomrában leljetek.

Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Szívünk elszánt keserv, markunk vasat szorít,
S csatára milliók imája bátorít,
Ó drága véreink, vagy élet vagy halál,
De szolganépre itt a zsarnok nem talál.
Él még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Vitézek, őrhada, fogjunk bucsúkezet,
Iszonytató legyen, s döntő ez ütközet,
Ős áldomás gyanánt eresszünk drága vért,
Végső piros cseppig hadd folyjon a honért.
El még a magyarok nagy istene,
Jaj annak, ki feltámad ellene.
Az isten is segít, ki bír velünk?
Szabad népek valánk, s azok legyünk.

(1848)

ÍTÉLŐSZÉK ELŐTT

Hogy hazámat ne szeressem,
A bitortlót meg ne vessem:
Hatalom nem teheti!

Hogy hazámat megtagadjam,
Megvetés jelét hogy adjam:
Azt se követelheti!

Főbe lőhet, nyakasztathat,
Bitófára fölakaszthat,
Most erősebb, tegye meg!

De az érzelem honában,
Keblem titkos templomában:
Én urat nem ismerek!

(1849)

A RAB

Ki szép s jó vagy, mint égnek angyala,
Hozzád sohajt e börtön gyászdala,
Vágyam tiéd, melytől keblem dagad,
Mig kínaim rablánc nem szakad.

Ülök magányban én sápadt alak,
Őriznek zárvasak, szirtkőfalak,
Távol tőlem honom, szerelmesem,
Szemem törten mereng, s könnyedvesen.

Lehajtanám pihenni bús fejem,
De vasba vert kezemre hogy tegyem?
Imádva égre nyújtánám e kart,
De ah békóm lábörve visszatart.

Enyhet vajon, mikor találok én?
Ki gyújt reménysugárt búm éjjelén?
Hazám felől ím ott fölleg repül,
Szárnyán, te drága hölgy, fényképed ül.

Ó jer, vidítsd föl e komor lakot,
Leplezd le a hótiszta homlokot,
Én azt sovár ajkú idvezletem
Hőn lángoló csókjával illetem.

Beh megsimítanám a hajfodort,
Melyet válladra a szellő sodort,
Beh átölelném e hattyúnyakat,
De félek, sértné a békólakat.

Mint tiszta csillag ég bogárszemed,
S ah mily szelíd, midőn reám veted,
És mintha törlené bársonykezed
Az arcomon leomló könnyeket.

Én balgatag, mindez csak képzelet,
Mily egy ábrándozó rabé lehet,
Ez is szalad tőlem, mert íme jön
Az őr, ki üz szigort a börtönön.

Már este van, zárt nyit bilincsemen,
A fölmezet le hagyja öltönnem,
S megint rámcukja a békói zárt,
S fagyos mosollyal mond jó éjszakát.

„Jó éjszakát!” keserves gúnyszavak,
Melyek szívet ketté hasítanak:
Csak Isten tudja, és a rab maga,
Mily tördöfés az ily jó éjszaka.

Az éj leszáll, s nyugalomra int,
De a rabnak hoz óriásnyi kint,
Láz dúlja véretem, nem alhatom,
Tenger gyanánt zajong indulatom.

Ez ingerült idegzetű kebel
Két eltökélett szenvedélyt nevel:
Egyet szerettimért, s érted hazám,
Halállelpel borong a másikán.

(1850 körül)

NÉPDALOK

SÓHAJTÁS A TÁVOLBA

Susogna az erdő,
Ha szellőcske szállna,
Volna szép galambom,
Csak messze ne járna.

Távol van ő, távol,
Bár közelebb volna,
Hogy könnyem annyiszor
Utána ne folyna.

Fölülről folydogál
A Duna lefelé,
Én visszasóhajtok
Szép galambom felé.

Sóhajtok, epedek,
Tán enyhül kebelem,
Vagy hiú képzelet,
Csak te játszol velem?

Ámde ha játszol is,
Csak vigasztald szívem,
Ha nincs is úgy, csak mondd,
Hogy szeret ő híven.

(1830)

NINCS MENTSÉG

Nem hittem én, de már hiszem
Hogy szerelmem búra viszen,
Búra viszen, búbánatra,
Ezer gyötrő gondolatra.

Piros orcám, hová levél?
Hervadsz, mint az őszi levél,
S mint a homokban nőtt bokor,
Melyet belep a fojtó por.

Elbolygok én a mezőre,
Mezőről a vad erdőre,
Vad erdőről a hegyekre,
A hegyek legtetejére.

Talán enyhit a zöld mező,
Keménnyé tesz a vad erdő,
S a nagy hegynek nagy a szele,
Tán elviszi búmat vele.

De nincs sehol maradásom,
Visszaragad vonzódásom,
Visszaragad Erzsikéhez,
Szivem édes kedveltéhez.

(1833)

BETEG SZÍV

Piros hajnal szép sugara,
Mért nyílsz szivem fájdalmára?
Mit ér nekem fényes lángod,
Ha rózsámat nem mutatod?

Tisztán süt a nap a földre,
Zöld színt von a sík mezőre,
Rózsám ha rám tekintene,
Én szivem is kiderülne.

Sötét az éj, csendesség van,
Minden nyugszik mély álomban,
De én rózsám, ébren vagyok,
Rólad ébren álmodozok.

Mi lelt engem, hová legyek,
Szivem mitől olyan beteg?
Kökényszemű leány arca,
Az vitt engem búbánatra.

(1833)

KÖTŐDÉS

Liliomszál, tulipán,
Gyere velem Pannikám.
„Nem megyek én teveled,
Hamis a te kebeled.”

Kis galambom, Pannikám,
Ülj ölembe, tubicám.
„Nem ülök én, nem biz én,
Legényölben félek én.”

Ülj hát mellém a padra,
Nem válik az bajodra.
„Ha válik is, ha nem is,
Távol lennem jobb mégis.”

Gyöngyvirágom, Pannikám
Csókot adj, elveszlek ám.
„Ha elveszesz, nem egyet,
Adok akkor ezeret.”

Isten hozzád, büszke lány,
Megyek hát egy más után,
Ki velem jön, megölel,
Csókot is ad jó kedvvel.

„Jaj megyek és öllelek,
Hisz csak kötődtem veled.
Maradj, édes Gyuricám,
De azután elvégy ám.”

(1834)

CSAPLÁROSNÉ

Hideg szél fúj Mátra felől,
A lelkem is fázik belül,
Hol vegyek én melegítőt,
Őszi éjjel fölhevítőt?

Csaplárosné, virágszálom!
Ne hagyj soká kívül állnom,
Egy jó italborod van-e?
Szőke lányod ébren van-e?

Szőke lányod kökényszeme,
Olyan mint az Isten ege,
S ha mosolyog piros szája,
Nyíló hajnal az orcája.

Álom ide, álom oda,
Rám nézz húgom, ne amoda,
Töltsed teli a kupámat,
Csókban vehetsz érte vámot.

Hejje, hujja, dínomdánom,
Hogy betértem, dehogy bánom,
Tanyám meleg, van italom,
Olvad a fagy s aggodalom.

És ha szőke leány kedve
Hozzám hajlik enyelegve,
S rám-rám derül mosolygása,
Életemnek nincsen mása.

(1834)

RÓZSABOKOR

Piros rózsabokor,
Ki ültetett,
Hogy el nem nyeste sok
Tövisedet?

Nyájas színed bájol,
Vonz illatod,
S ujjamat, ha illet,
Karcolgatod.

Lepkét, darázst pedig
Fogsz öledbe,
Piros rózsabokor
Hamis vagy te!

Hamis, mint a leány,
Ki ültetett,
Ki bájol, s magától
Tilt engemet.

Hej, nem kell őneki
Hű szerető,
Csapodár fiúkat
Ölelget ő.

(1835)

CSALÓDÁS

Kincsem minap rózsát adott,
S még azon nap elfonnyadott;
De rózsája hadd fonnyadjon,
Csak ő maga hív maradjon.

Kincsem virágmagot szelelt,
Szóltam hozzá, de nem felelt;
Semmi az, csak azért nem szólt,
Mert a dolga sürgetős volt.

Kincsem gyakran egy legénnyel
Elnevetgél vidám kedvvel;
Isten neki, hadd nevéssen.
Csak engemet meg ne vessen.

Kincsem az ajtóban állott,
S engem látva, beoldallott;
Tudom, miért, ha jönni lát,
Ékesgetni siet magát.

Zörgettem az ajtón neki,
De biz ő nem nyitotta ki. -
Üsse a kő e lány dolgát,
Most tudom csak, mily szívvel lát.

(1835)

SZÉP LEÁNY

Kis gyöngypatak, mondd meg nekem,
Benned fürdik-e kedvesem?
Vagy te mosod, gyöngé harmat,
Hófehérre galambomat?

Bársony mező, mondd meg nekem,
Rajtad pihent-e kedvesem?
Vagy pihegő hókebele,
Rózsailatot lehel-e?

Sötét erdő, mondd meg nekem,
Benned napol-e kedvesem?
Vagy a heves dél sugara
Kímélve süt tejarcára?

Víg madárcák a ligeten,
Titeket hall-e kedvesem?
Vagy mélyéből kebelének
Száll ajkára vidám ének?

Fülemile, bús éneklő,
Hej csak téged ne halljon ő,
Mert veled is versenyt nyögne,
S érző szíve megrepedne.

(1835)

KÚTNÁL

Forráskútnál juhászbojtár,
Arca piros, szeme bogár,
A forrásra nap alkonyán
Dalolva jön három leány.

Egyik így zeng: Én Istenem!
Csak itt volna a kedvesen,
Ki énnekem vizet merne,
Szédüléstől megmentene.

Másik így zeng: Gyöngé vagyok,
Vízcsöbreim pedig nagyok,
Hej ha szeretőm itt lenne,
Be örömet segítene.

S a harmadik, mint a hajnal,
Elpirul, s mond bús ajakkal:
Egek ura, szent teremtőm,
Mért nincs nekem is szeretőm?

A lányok ily énekléssel
A forráshoz értenek el.
A szép bojtár mindent halla,
S nekik viszont ő így dalla:

Kinek szédeltgős a feje,
Szemeit, ha mer, hunyja be,
Ki egyszerre nem bír sokat,
Kétszer tegye meg az utat.

S kinek nincsen szeretője,
Adjon neki teremője;
Im reá nyílt karokkal vár,
Ha tetszik, a juhászbojtár.

(1835)

ELSŐ SZERELEM

Édes szülém, mi bánt
Engem szegény leányt?
Nyögök, fohászkodom,
De miért, nem tudom.

Szememben tűz lobog,
Szivem is úgy dobog,
Dolgomat felejttem,
Vagy fonákul ejtem.

Ha ablakom alatt
Estéden elhalad
Valaki, vagy megáll,
A vérem is eláll.

Szemem be sem zárom,
Mégis sok az álmom,
Hevülök, lankadok,
Beteg még sem vagyok.

Istenem, Istenem,
Ugyan mi lelt engem?
Szólj, édes jó anyám,
Te tudhatod talán.

(1835)

SZERETŐHÖZ MENETEL

Száraz fűre deres harmat hulladoz,
Édes lovam, ne egyél, mert bajt okoz,
Ne te! selyem kantárt vetek fejedre,
S bársony nyerged lesz, csak hordozz kedvemre.

Kemény göröngyhantok földik az utat,
Édes lovam, őrizd tőlök lábadat,
Repülj velem kedves rózsám házáig,
Hogy ne fájjon szegény szívem sokáig.

Fényes csillag kezd ragyogni az égen,
Olyan tisztán nem tündökölt már régen.
Fényes csillag, ragyogj nekem odáig,
Hogy sötétben ne bolyongjak sokáig.

Csillámlik a szőke Duna messzéről,
Talán ki is öntött teli medréből,
Szőke Duna, hej ne ontsd el utamat,
Mert gödörbe terelhetném lovamat.

Ablak előtt pislogó mécs hamvadoz,
Mellette szép barna leány szunnyadoz,
Barna babám, ne szunnyadozz, gyere ki,
Kedvesed vár régen reád ideki.

(1836)

SZERELEM RABJA

Virágos kert ajtajánál
Kökényszemű szép leány áll,
Előtte az út közepén
Gyakran jár egy szőke legény.

Szőke legény, ne nézz félre,
Ne nézz a kökényszeműre,
Mert ha reája tekintesz,
A szerelem rabja lésszsz.

De a legény mégiscsak néz,
Szeme, szíve a lányra vész,
Százszor visszanéz a szegény,
Úgy ballag az út közepén.

Lám megmondtam, ne nézz félre,
Ne nézz a kökényszeműre,
Magadnak ím bajt szereztél,
A szerelem rabja lettél.

Már ha rab vagy, tűrd békével,
Talán enyhülsz majd idővel,
Talán fogják még mondani:
„Kár így neki elhervadni”!

(1836)

VIRRASZTÁS

Tizenkettőt ütött
Az éjnek közepén,
Könyökömre dűlvén
Virrasztva ülök én.

Galambom, violám,
Te csendesen alszol,
Ártatlan álmokkal
Enyelegve nyugszol.

Aludjál értem is,
Aludd az éj álmát,
Én ébren maradok,
Kincsem, jó éjszakát!

(1836)

UJONC-ÁLLÍTÁSKOR

Faluháza gádorában
Muzsika szól éjféltájban,
Hej tán azért muzsikálnak,
Hogy menjünk el katonának.

Hazám, hazám, édes hazám,
Te vagy az én szülőanyám;
Egy országom, egy királyom,
Éltemet tinektek szánom.

Félre tőlem kényszerítő,
Nem kell nekem kerítgető,
Itt a kezem, ime vegye,
Kit megbízott a vármegye.

Ez az élet a gyöngyélet,
Legényeket csak ez illet,
Nosza pajtás, le a subát,
Itt a mente, vagy a kabát.

Az az Isten katonája,
Kinek szívéen a hazája,
Az ő neve derék vitéz,
Minden szem ő reája néz.

Apám, anyám, ne sírjatok,
Hogy felcsapott a fiatok,
Királynak lesz gondja reám,
Örüljete apám, anyám.

Jaj de téged kire hagylak,
Árva babám, bús gyöngyalak?
Szeresd legjobb pajtásomat,
S oszd meg vele a sorsodat.

Bábbal játszó piciny leány,
Ki most nem is ügyelsz reám,
Talán ha majd visszatérek,
Te értem, s én érted élek.

(1836)

KAPU ALATT

Este van már, a kapu
Zárva mégsem áll,
Résen át, úgy látszik, egy
Lányka kandikál.

Kis leány-e, nagy vagy-e?
Szólj csinos babám,
Hogyha nagy, úgy jöszte ki
Drága violám.

Visszarezzen a leány,
S csukja a kaput,
S merre nézek, mindenütt
Néma, holt az út.

Szent a béke, megbocsáss
Kis csinos babám,
Nem tudám, hogy gyermek vagy
Gyöngé violám.

S ím odább hogy ballagok
Utca szögletén,
Befordul a ház felé
Egy suhanc legény.

És megnyílik a kapu
Lassan, csendesen,
S a legényke ott susog
Nyájas-édesen.

Hej hugom, akár kicsin,
Légy akár te nagy,
De elég az, hogy hamis,
Hogy szerelmes vagy.

(1836)

NEM LÁTHATJA SZERETŐJÉT

Komor az ég mindenfelül,
Többé talán ki sem derül,
Mint eget a sötét ború,
Körülvett engem is a bú.

Nem láttam rég a kék eget,
Szőke babám, kék szemedet,
Ha kék szemedbe nézhetnék,
Tiszta lenne akkor az ég.

Nagy a Duna, hullámot hány,
Magas a hegy, köd ül ormán,
Hej a széles nagy Dunán is,
Túl van babám hegy ormán is.

Bármint sohajt a kebeled,
Ne várj babám, írd levelet,
Levelet, mely szívhez szóljon,
Melytől a bú eloszoljon.

(1836)

CSALATKOZÁS

Hej viganó, selyem kendő,
Csalfa cégér mind a kettő,
Legény szívét törbe ejti,
S ha megfogta, félre veti.

Tüzes szemek, mosolygó száj,
Kár a szívért, mely értök fáj,
Mert a szem is, mert a száj is,
Mihent lányé, bizony hamis.

Cseresznyeszín piros ajak,
Csókjaid be megcsaltanak,
Hűségzavad, melyet adtál,
Ingadékony, mint a nádszál.

Megálmodtam én azt egyszer,
Hogy teneked hinni nem kell,
De álmomra nem hajtottam,
S bűnömért ím meglakoltam.

(1837)

A MEGCSALT LEÁNY

Jár a leány virágos zöld mezőben,
Fehér kendő lobog piciny kezében,
Barna legény, hej ne indulj utána,
Bánatvirág fakad minden nyomába.

Fehér kendő a szerelem zászlója,
Nem a világ, állj meg rózsám egy szóra,
Hús a berek, patak csörög az alján,
Gyere oda búslakodó kisleány.

Gyolcs az üngöm, kötőre van az ujja,
Nézd csak rózsám, felbomlott a galandja,
Jöszte ide, kösd meg szépen bokorra,
Nem kívánom ingyen, tedd meg csókomra.

„Barna legény, nem mék én a berekbe,
Galandbokrot sem kötök az üngödre;
Egyszer tettem, s átkozott volt az óra,
Melyben veled megállottam egy szóra.”

(1837)

KISLEÁNY GONDJA

Kicsiny a lány, nagy a gondja,
Anyja kérdi, mégsem mondja,
Ha nem mondja az anyjának,
Mondja meg a galambjának.

Ha én kicsiny leány volnék,
Anyám előtt nem búsulnék,
Mert az anya bármily kegyes,
Így szidna: mért vagy szerelmes?

De ha látna egy szép legény,
Sohajtanék: ó én szegény!
S ő így szólna: kis angyalom,
Hej nekem is nagy a bajom!

(1837)

LEÁNYÁLOM

Hajnalodik, harmatozik,
A lányka még álmodozik,
Piros ajka csak úgy nevet,
Hej be hamis álma lehet!

Hamis álom leánydolog
Szíve olyan furcsán dobog,
Hogyha már az álma ilyen,
Hát a valósága milyen?

Piros ajkú kis galambom,
Sohse búsulj e bajodon,
Mert hiszen a legényfajták
Sem jobbak az istenadták.

(1837)

A BOROS VÁNDOR

Bort ittam én, boros vagyok,
Haza mennék, de nem tudok,
Aki tudja, mért nem mondja,
Merre van az országútja.

Leányt láttam, s megszerettem,
De a nyomát elvesztettem,
Aki látja, mért nem súgja,
Merre megy a szívem búbja.

Piros csizmás lelkem, hugom,
Kár sietned olyan nagyon,
Hisz én oly jó legény vagyok,
Ily helykén csak ma ballagok.

Törjön el az út kereke,
Süllyedjen el a feneke.
Mért oly hosszú, mégis szoros,
Alig fér el rajt egy boros.

(1837)

SZÁNTÓLEGÉNY DALA

Ha kel az ég szép hajnala,
Kezemben az eke szarva,
Ekém előtt négy tulok jár,
Csákó, Szilaj, Gyöngyös, Bogár,
Jézus segélj, haj!

Végig szántok az ugaron,
Járok, kelek gyöngyharmaton,
Csillogó hús gyöngyharmaton,
Mezei szép virágokon.
Haj no Csákó, haj!

Kis pacsirta, ég madara,
Szánt fölöttem, zeng a dala,
Párja vígan száll elébe,
Csalogatja a fészkébe.

Hajsz te Szilaj, haj!

Szántó pajtás, kis madárcám,
Nézz le, nem látod-e babám?
Hej ha én fönn lebeghetnék,
Mindig babám felé néznék.

Csáli Gyöngyös, haj!

Majd ha a nap dél felé kel,
Eljön rózsám az ebédvel,
Tudom, ízes lesz ételem,
Hisz ő együtt eszik velem.

Haj no Bogár, haj!

Még csak egy-kettőt fordulok,
Pihegve jár már a tulok,
Megetetek, megitatok,
S estig könnyen tovább szántok.

Hó ha, hó no, hó!

(1842)

FONÓHÁZI DAL

Fel, leányok, paripára,
Ki guzsalyra, ki rokkára,
Hajja ha, hajja ha!
A legénynek nincs itt helye,
Ott a szurdék, bújjék bele,
Hahha ha, hahha ha!

Ne kíméljük ujjainkat,
Pödörjük meg fonalunkat,
Hajja ha, hajja ha!
Ha a legény nem hagy békét,
Sodorjuk be az üstökét,
Hahha ha, hahha ha!

Akinek van szeretője,
Fonjon neki jegykendőre,
Hajja ha, hajja ha!
Ki mátkáját nem szereti,
Kosárruhát fonjon neki,
Hahha ha, hahha ha!

Pislog a mécs sarokban,
Alig látni, oly sötét van,
Hajja ha, hajja ha!
Amely legény hamvát veszi,
Holnap csókot adjunk neki,
Hahha ha, hahha ha!

Fehér csepü, barna csepü,
A kis leány hamis szemü,
Hajja ha, hajja ha!
És a legény kész trombita,
Úgy hortyog az istenadta,
Hahha ha, hahha ha!

Menjünk haza, menjünk tehát,
Fonótársak, jó éjszakát,
Hajja ha, hajja ha!
S a szurdékban alvó legényt,
Isten nyugosztalja is szegényt,
Hahha ha, hahha ha!

(1842)

FARSANGON, TÁNC KÖZÖTT

Ropog a hó a láb alatt,
Az én rózsám táncba szaladt,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Vígan zeneg a muzsika,
Pereg a lány, mint karika,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Alig találom a helyem,
Kincsem aprózza meg velem,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Iszom a bort, rúgom a port,
Szeretem a húgomasszonyt,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

Most üt nekem a gyöngyóra,
Aki bánja, tegyen róla,
Hipp hopp, heje haj,
Nincsen eddig semmi baj.

(1843)

MI BAJOD KIS BARNA LEÁNY?

Hajad mint a holló szárnya,
Szemed szívek babonája,
S gyöngé orcád oly halovány,
Mi bajod kis barna leány?

Szépen bánik veled anyád,
Senki neked rossz szót nem ad;
Ki is adna rossz szót neked?
Hóliliom szűz életed.

Halavány a nap sugara,
Borúlni fog nemsokára,
Beteges a kislány színe,
Megfájdul a legény szíve.

Megfájdul, elszomorodik,
A betegen sajnálkodik,
S mondani a lány nem meri,
Hogy szerelem kínja leli.

(1844)

ALFÖLDI LEGÉNY

1

Sárga csikó a paripám,
Azon mennék hozzád babám,
De a csősz tilosba kapta,
A bíróhoz behajtotta.

Bíró gazda, bátyám uram,
Kérem, adja ki a lovam,
Sűrgetős az utam nagyon,
Subámat zálogba hagyom.

Sárga csikóm, rúgd fel a port,
Ne nézz árkot, ne nézz bokort,
Mire a nap nyugonni száll,
Ott légy velem galambomnál.

2

Fúj, süvölt a Mátra szele,
Üngöm, gatyám repül vele,
Kalapom el is kapta már,
Tiszába vitte a tatár.

Istenadta falu nyája,
Ez is csak utamat állja,
Talán itt jár hét vármegye
Juha, borja és tehene.

Habos sárga csikóm nyaka,
Ujjnyi vastag a por rajta,
Meg ne utálj, kedves rózsám,
Hogy oly sötét poros orcám.

Subám zálog a bírónál,
Kalapom a Tiszán uszkál,
De a szívem itten dobog,
Forró lángja feléd lobog.

(1845)

A BAKONYI LEGÉNY

1

Én vagyok az erdők fia,
De nem olyan haramia,
Megszólítom a dudámat,
Idecsalom a rózsámat,
Hej huj a rózsámat.

Elborult a Hajsza barna,
Volt szeretőm szőke, barna,
Még a szökét csókolgattam,
A barnát elszalasztottam,
Hej elszalasztottam.

Bársonymezőn sebes patak,
Szeretőim ide hagytak,
Foly a patak, de nem fut el,
Szeretőm is jön új, ha kell,
Hej huj, jön új, ha kell.

Kis madárka ugrál a fán,
Csicsereg a párja után,
S fa alatt a kanászbojtár.
Téged rózsám ölébe vár,
Hej huj ölébe vár.

2

Szomorú az a fa, melynek levele nincs,
Kesereg a legény, kinek mátkája nincs.

Ne búsulj, kenyeres, nem jó az a bánat,
Elvesztettem én is szerelmes rózsámat.

Mint ősszel az idő, nekiszomorodtam,
Minden fa tövénél fel-felsóhajtottam.

Az erdő zúgása, dudámnak szólása,
Siralmas volt szívem minden dobbanása.

De szólott egy madár, és azt énekelte,
Ha rózsád elhervadt, szakassz mást helyette.

Mentem, szakasztottam, s a szívemre tűztem,
Búsuljon ezután, ki ráér, helyettem.

3

Aranysíkos a kalapom
Karimája,
Rubint és gyöngy az én rózsám
Piciny szája,
Félre nyomom a kalapom
Karimáját,
Megcsókolom kedves rózsám
Piciny száját.

Selyem kendő a nyakamon
Lobogósan,
Kacsingat rám a szeretőm
Mosolygósan.
Ne kacsingass oly hamisan,
Nézz szemembe,
Nem szeretek kívüled mást
Életemben.

Fehér-vörös cifra szűrőm
Messze látszik,
Vállam hegyén a zöld ággal
Csak úgy játszik,
Hajlong az ág, lábam alá
Hull a levél,
Gyere, rózsám, betakarlak,
Csípős a szél.

(1854)

CSÁRDÁS

Ej be füstös ez a csárda,
Be szűk az ivószobája,
Három cigány az asztalon,
Cineg, peneg a cimbalom.

Egy klarinét, egy hegedő,
Csak úgy sivít a levegő,
Közbe a sok legény dala,
Majd kidől a ház oldala.

A láb tapos, a kéz hadász,
Dobog a föld, remeg a ház,
Ki aprózza, ki reszeli,
Mint csak lehet, úgy keveri.

A lányokat illegetik,
Ide vetik, oda vetik,
S a lányok mint hegyezgetik,
Kezöket csípőre vetik.

Sok már alig fér bőrébe,
Föl-fölrikkant örömébe,
Ég a nóta a talpába,
Dolgozik négy keze-lába.

„Három a tánc! meddig addig,
Kivilágos, kiveradtig,
Új a csizmám, addig gyűröm,
Míg a talpát el nem nyűvöm.”

„Ez az élet csak az élet,
Íjju juju, íjju juju!
Itt halott is föléled,
Íjju juju, íjju juju!”

(1854 előtt)

BOTOND

ELSŐ ÉNEK

Múzsza, imádoztam! hadi dalt jer zengni Botondról;
Mondsza, miért lobbant, s lőn a görögökre haragja
Kérlelhetetlenné? Szüve föltett szándoka mellett
Állhatatos volt ő, s hadait nem hagyta pihenni
Dúlván ellenein, míglen rést törhete végre
Nagy sulyu fegyvere a fényes császári Bizáncba,
S bársonyos agg követek hódulva borúltak elébe.

Hol hüvös árnyak alatt csörgvén közelíti Drinápolyt
Arda patak, bérce Rhodopétól, éji keletre,
Hosszas harcok után szállt megnyugtató vitézeit
A nagybárd Botond. Bégyűjtött kincse tömérdek,
Trácia, Bolgárföld, s a tengerparti görögség
Nyújtották az erős vívónak sarcos adóul,
S nők, testvérek, atyák vitték váltságbeli díjért
Tőle rokonjaikat, mert foglyot utála hadában.
Csak tőled nem válhata meg, rhodopéi virágszál,
Szép Polydóra! neked távol kell hagyni hazádat,
S a magyarok földét honodul ismerned ezentúl.
Ó ne könyezz, tágíts remegő hókebleden, ékes
Helleni szűz! harcban vad ugyan, de fogadni szerelmet
És viszonzni tud a magyarok fő harci vezére.

Béke ölébe siet most ő sok bajnak utána,
S várja, derék haditestéhez míg összegyűlőngnek
A széledt daliák. Ardának völgye naponnan
Több csapattól zúg. Már Beld, az előhadak őre,
Visszamenőre fuvá kürtét, és vitte tömérdek
Díjait a harcnak, s Polydórát vitte sietvést.
Tódult öt napig a sok hős, hatodikra napestén
A nagybárd Botond szólott a völgyi sereghez:
„Társi csatáimnak, fő és alrendű vitézek!
A harcvágy kihozott bennünket messze hazából
S fegyvereinkre Hadúr áldást ada; most, nosza vidám
Tábori zengzettel s áldozván töltsük az éjet
S hajnal fénye után tábort indítva haladjunk.”
Szóla Botond, s vigadók zengése viszonzva követte
Buzdító szavait. Tágítani vállnyommasztó
S mellre feszült páncélaikon mindannyin örülnek,
A had főbbje Botond pedig ült a hadnagyi karral
Tábori színe alatt komolyan, míg nem jöve Szende,
A dalló gyermek, kit kedvele békenapokban,
S kedvele harcok alatt. Szereté a gyenge fiú is
Harcos urát, s nyájas bizalommal símula hozzá,

S a kiderült hadfő arcát illetve szelíden
Mond vala nékie: „Szép fiu, én kis drága cselédem,
Vaj nem zengesz-e dalt, melytől vendégim öröme
Keljenek, és melytől eloszoljon gondja uradnak?
Lészen aranyszállal kitűzött dolmányka jutalmad,
S tengeri tarka madár legfényesebb tollaiból szőtt
Forgó kalpagodon, s lesz öved derekadra ragyogló.”

S a kis dallos imígy zengé gyermekdedi dalját:
„Éneket énekelek, s dallok dalt, hajh! de szomorgót
A görög asszonyról, kit Bæld, a szűtelen, elvitt.
Légy szomorú nekem éj, s távozzék csillag az égről,
Illatját ne bocsássa virág, vagy az éjjeli szellő
Fújja ki völgyünkéből, s a zengő berki madárkák
Mind némuljanak el, mert nincs a fátyolos asszony,
Jó apa, sátród alatt. Míg őt nem látom, örömszó
Nem zeneg ajkaimról, mert kedvesem ő nekem, és én
Kedves előtte, igen kedves vagyok. Íme mi jeltől
Mondhatom ezt, tudd meg. Mikor őt mint foglyot az örök
Tábori színed alá vezették, engem lele benne.
Láttad volna miként remegett, mint síra szegényke.
Fátyola nedves lőn, s kezeit tördelte zokogván;
Én szomorú magam is mondék: Szép nénike, mit sírsz,
S tördeled ujjaidat? Kegyes úrnak kedvese vagy te,
Szép Magyarországon fogsz lenni nagy asszonya soknak.
Aztán kis kacagányomat a kerevetre terítém,
Hogy lágyabb legyen és magasabb, s szólottam esengve
Jobbja után nyúlván: Jer nénike, szép görög asszony!
Ülj ide, s nyugodjál; vagy forró szomjad epeszt, és
Friss víz kell-e talán? megyek a forrásra legottan
S kis paizs öblében, mint a gyöngy, tiszta folyásút
Hozni fogok, vagy felfutok a bokrosba; parancsolj,
S megszedem, enfontam kosaram piros édes eperrel.
Elszaladék s paizs öblében hoztam vala néki
Friss forrási vizet, s kosaramban szép piros epet.
A hozományt szívesen nyújtám neki, ő pedig érte
A fátyolt el félre voná, megcsókola és sírt.
Ó apa, mily sürűen s melegen hullatta könnyűit.
Zápor hullá reám, mégis mint lángola képem!
Fájdalmára szívem megesék, s oly jó vala sírnom,
Mint az öröm, soha még nem sírt szemem annyira édes
Cseppeket; ő látá; ismét megcsókola forrón.
Ázott orcámat nem szűnt simogatni fehérő
Gömbölyeg ujjáival, kérlelt, lecsatolta kezéről
Gyöngyös arany perecét, s nekem nyujtotta, tüjét is
Melle ruhájából kivoná, foglalta nyakamba
Véle elébb levetett mentémet, s ajkai szebben
Szóltak, mint citerám legtisztább zengzetű húrja.
Ah te kegyetlen Bæld, mért vitted tőlem el őtet?
Vagy néked, szép fényes apám, nincs annyi hatalmad,

Hogy színünkbe hozasd? mert elveszek érte különben.
A csörgő patakocskának partjára menendek
Még ezen éjjel s ott leborúlván meghalok érte.
Elküldöd fegyvernöködet majd kelteni engem
S én nem ocsódom fel; magad is bár eljővesz értem,
Mert te szeretsz engem, füleim szavaidra bezárom.
Ám de suhogva felém ha jövend a szép görög asszony,
Nem várom, hogy mondja: Szivem, kis Szende ocsódjál!
Felriadok tüstént, s fog szünni örökre halálom.”
A komoly arcu Botond a gyermeki egyszerű daltól
Kedvre derült, s hallák a harci vezérek örömmel.
Csak Bödölény, a hadnagyság fiatalbika, látszott
Ráncba vonott képpel, de ügyelve fülelni szavára.
A boldogtalan, ő ezelőtt már ége titokban
Szép Polydóra után és most zabolátlan erővel
Vitte az indulat őt. A nemzeti büszke sajátság,
A becsület, s hűség meghűltenek ifju szívében;
Mindent tenni serény, hogy célját érje szerelme.

Lángol az áldozatok tüze még, s foly vígan az éjjel,
Ő pedig elválík komoran, s gyűjt oldala mellé
Tíz meghitt bátor daliát, s megy Bédnek utána.
Mint rohanó zivatar ment ő vágatva s eléré
Timca folyó partján Bédet, s mond néki csalárdul:
„Halld meg, előhadnagy, mit izen neked általam íme
A nagybárdú Botond: Örvedetes áldomással
Arda patak völgyén diadalmimat ülni tökélem,
És Polydóra kezét fényszerrel venni magamnak;
Hozza el őt Bödölény s te pihentesd népedet addig.”
S ment Bödölény Polydórával, de nem Arda patakhoz;
Tarta keletdélnek, mély völgyek s sziklatetőkön
Bújdosván négy nap, míglen Burgashoz elére.
Hol Theophán, Lacapén császárnak harci vezére
Romladozott seregét nyugtatta. Zajongnak az örök
Talpra riasztólag Bödölény jöttére, de távol
Jelt int a szökevény, s bántatlan eresztik elébe
Harci vezéröknek, s ő szól Theophánhoz imígyen:
„Ó Theophán, Bödölényt, befogadj, mint hívedet engem,
S érdemem annyi leszen, vélem, Polydóra leányod
Megmentőjének, hogy terjed rája kegyelmed.
Számkiüzött vagyok én már úgyis, vissza hazámtól
Szégyen tartóztat, mellyet háríta leányod
Megmentése reám. Többé nem futnak előmbe
Üdvezlő rokonim, s nem mondják: Meghoza Isten!
Átok ülendi nevem s szájról szájakra menendő
Csúfság tárgya leszek. Ha van, ah görög Isten az égben,
És mint védi Hadúr magyarait, véd titeket ő is,
Oltalmába ajánlj, fogadom görögökben utolsó
Nem leszen Bödölény harcott, sem békenaponnan.”
S hő szíve mélyéből Theophán szólt néki örömmel:

„Vesd, jó lelkű vitéz, vesd el bús gondodat, értem
És Polydórámért elhagytad örökre hazádat,
Tőlem vedd s Polydórámtól nemes érdemid árát.”
Örvendett Bödölény, s kezdette felejtetni gondját,
S már elhitte, kezén vagyon a kívánta szerencse
S hogy kedvét lelhesse, kiért elpártola harcos
Honnosítól, daliás szabatú magyar öltözetéből
Vetkőzék, s kezdett görögül öltözni selyembe.
A csinos üstökből sodorított fürtöket alkot,
S illatozó kenetek gőzétől párlog alakja.
A görögök hada, mert Bödölénytől halla Botondnak
Honbamenő szándéka felől, megvidula s tábort
Járván gond nélkül, másodnap elére Bizáncba.

A puha népeknek kezdett félelmök oszolni
A seregek jöttén, pezsgettek tőlök az utcák
És az utak, menvén a roskadt tábor elébe.
Gyásztünemény nekik ez, de hamar szebb kellemű látvány
Vonzza figyelmöket, a leples rhodopéi leányzó,
Ki Bödölény és atyja között lépdelve közelget.
A deli szűz vajjon ki lehet? Kíváncsilag egymást
Kérdezik a közelebb állók s elterjede szárnyas
Ajakakon a hír és repesett Polydóra nevével.
Mint tavasz újultan döngnek, szállongnak az első
Zsenge virág körülött a kaptárhagyta rajocskák,
Illatozó mézet lehelő kelyhének örülvén:
A deli hölgy körül úgy sürgött, s örvende szívében
A görög ifjúság, mert nagy vala híre Bizáncban
A rhodopéi nemes szűznek, s most minden ajakról,
Minden körben az ő neve hangzott, s vágytanak érte
Fényes származatú fő-fő patricius ifjak.
A gyönyörökbe merült városnak népe pediglen
Búfeledőleg ment ismét folytatni kevésbé
Félbeszakadt örömeit s éjént tobzódva csapongni.

MÁSODIK ÉNEK

A hadi nép megtérte után egy hajnala virradt
A puha városnak. Tódult a bástyatetőkre
Szívni szabad levegőt a nép, és mámora gőzét
Szélnek eresztni. Kijött rablelkű udvari szolgák
Serge között Lacapén maga is, császára Bizáncnak,
S íme minő jelenet! Burgastól látá gomolygni
Fényes vára felé felleget, s fellegeti porból
Villogató dárdák hegyeit, s bús éji homálykint
Dárdáhozó tenger hadakat tódulni nyeregben.
Elborzad, kebelét sejtések férgei marják
És Theophánhoz szól: „Theophán, fő harci vezérem,
Vajmi gonoszt látok, szemeim vagy csálnak-e engem!

Mondsza, kik a hadak ott, s miokért váramba sietnek?"
 Kezdte gyanítani legott Theophán, mert féle Botondtól,
 Hogy magyarok jönnek, s megbánta, de bánata késő,
 Hogy Bődölény s Polydóra felől Lacapénna adott hírt.
 Csillámlott mégis kebelének gyöngye reménye,
 S mintha magát önkényt meg akarná csalni, viszonzva:
 „Nagy császár, ne epedj gondoktól, serged utólja,
 Ami közelget amott, és nem magyar; elmene immár
 A nagybárd Botond, s nem fogja fenyíteni várad.”
 Ám hamar elhiul a csalatás, mert szerte csapongni
 Már az elődúlok látszatnak s hosszú karéjjal
 Körbe kerítőleg délben megszállja Bizáncot
 A nagybárd Botond. Zavar és jaj harsog az utcák
 Térein, és kétség a gyáva lakókat emészti.
 Három nap tölt el szoruló aggságban, okáról
 A bekerítésnek nem tudván senki bizonyosít.
 Hágcsókat, kosokat láttak készülni csak addig
 S tábori gépeket hurcolgattatni falakhoz.
 Aggódik Theophán aközben, s járja Bizáncnak
 Védfalait, bátrabb daliáit kéri fejenkint.
 Kéri az ifjaknak seregét: lennének egyetlen
 Gyermeke kedvéért - ha talán, mint véli, miatta
 Fordult vissza Botond - s magokért harcolni serények.
 S jött önajánlattel Notaras, fejedelmi rokonság,
 Kit Lacapén huga szült, a szép Eudoxia, s bátor,
 Küzdni merő lélek bélyegzé harci veszélyben.
 Jött az erős Polyphron, a dicsvágy gyermeke, s többen
 Akiket egybefűzött velök a kor s ifju barátság,
 S összeszövetkezvén viszonyos veszedelmet ígértek
 S állani bajviadalt holtig Polydóra ügyében;
 Mely mire válandik, várták mind nyugtalan ésszel.
 Jött negyedik reggel, s a burgasi ércapu mellé
 Ért el Opor követül, s bebocsátót zörgete rajta.
 Iszonyatos nagy műv, tíz sarkon fordula, s kétszer
 Annyi erős kapuőr bajjal tárhatta ki szárnyát.
 Konstantin fényes kapu nagy palotája fogadta
 A magyarok követét, s Lacapénna mond vala bátran:
 „Halljad meg szóló szavamat, császára keletnek,
 Engem, Oport küld a magyarok fő harci vezére
 A nagybárd Botond, s ez ígét mondatja teneked:
 Nagy birodalmadban nyilik egy rhodopéi virágszál,
 Amelynek maga ő egyedül örvendeni, s által-
 Tenni hazánkba kíván, mert lelke ragad vala hozzá:
 S az Polydóra, kies Rhodopénak szüze; hatalmas
 Karjaival hadi törvényként már bírta is ötet,
 De csellel Bődölény, hadainknak s nemzete csúfja
 Elvé, s néped közt - mert hol lappangana másutt? -
 Van menedéke. Tehát, ha vagyon jól tudva előtted
 Hol rejtőzik az orv, orságát add ki azonnal:

Vagy, ha titok nálad, s nem tudsz szót benne, hová lőn,
Kémekkel járasd be legott e vári vidéket
És harmadnap alatt váró kezeinkre kerítsed.”
Hüledez a császár, s választ kételkedik adni,
Mert nyelvét leköté a gyöngék gyáva sajátja
A félelm, s Theophán, mint bátrabb, szóla helyette:
„Orvnemzet küldötte követ, menj, s mondsza Botondnak
A rhodopéi virág, kit ohajt, Polydóra, leányom,
S nem magyar ölbe való; vagy nem tud lelni honában
Hölgyre, vagy ott vadak élnek csak hozzája hasonlók?
Menj, s vidd válaszat: takarúljon messze Bizáncból
Mert nem három nap, de megül örök évre falánál,
Míg nem csontjait a zápor tengerbe mosandja.”
Így Theophán, de Opor többé nem szólala néki,
S néma boszús arccal mosolyodván fordula vissza.
S kíséreihez így szólott mentében: „Ül átok,
Társaim e váron, s készül gyászolni veszélyét,
Mert feje nincs, s ha ki van, jár bérszolgája tanácsán.”
S a zárbolton hogy kimenének, szörnyü csikorgva
Sarkaiban mozdult a nagy kapu, s dörrene rájuk.

A válaszzavakon fellobbant, s kezdte Bizáncot
Víni Botond dühösen mindünnen; karja mióta
Harcnak örül, soha még nem vitt vala rettentőbben.
Zúzza köröskörül a rontó kosok orra ropogva
A bástyák köveit, s nyilazók fedezőben utánok
A falak ormairól Lacapén daliáit ijeszték,
S aki elég bátor helytállani rajta, lefordul
A fene vesszőktől, s a harc ádázodik estig,
S éjszaka hős Notaras Theophánt szólítja: „Hiába
Küzdünk, harci vezér, valamíg választva falakkal
Egymástól maradunk. A tengeri rézkapu alján
Én kirohanni fogok, szabadon harcolni mezőben.”
És kiütött éjnek derekán bösz farkasi dühhel.
A tengerparton figyelő Szopor ellen ereszté
Elsőben daliái felét, s ő néma felével
Hátra, hogy a futamot felfogván árba szorítsa.
De cseleit Szopor észbe vevé, s félholdu karéjban
Messze kinyúlászta hadait, hogy meg ne kerülje
A görög és Notarasra csapott. Nem puha karokkal
Vitt ez, s megsértette Szoport dárdája bokában,
És paripája belét csúsztaban fúrta keresztül;
A barom ott lerogyott a sárga homokba urastul,
Ez de hamar föl lábra kap, és baljába szorítván
Rézpaizsát, jobbal Notarasra feszíti dzsidáját,
És sebet üt combján, szúr újra, leökleli fényes
Ércezetű sisakát, szaladásnak látja eredni.
A nyomorúlt téveszte irányt a még komor éjben
S a vak félelem őt szemközt hajtotta Botondnak,
Vág s döf ugyan, de miként a haldoklói vonaglás,

Lankadtabb minden vágása, leroggyan az ékes
Drága nyeregből, és kínokban hörgi ki lelkét.

Reggелlett, de nem enyhítön a púha Bizáncnak.
Szenderedés nélkül szorulásban tölt el az éjjel,
S a hajnal csak azért keltett az egekre ragyogva
Tündöklő napfényt, hogy félelmöknek epesztő
Arcvonatait lássák egymáson s dúlja vadabbúl
Borzalom a görögöt. Notarasnak, s mely vesze lábíg
A kirohant hadnak bús estét nyögve siratják.
Megzavarodva tolong a nép császára lakához,
És gyáván ígérkezik a magyaroknak adóval
És hogy ajánlatukat Lacapén ne vehesse hiúnak,
Gyöngyöt, ezüstöt, aranyt, testök s mezők ékeit össze
Gyűjtögetik, s viszik a császár küszöbére lerakni.
Dél vala, s ím jöttek Lacapén küldötti Botondhoz:
„Harci vezér, mondván, téged fejedelme keletnek
Üdvezel, és ígéri neked, maga s népe Bizáncnak,
Hogyha megengedvén békén térsz vissza hadaddal,
Nyújt aranyat három nem ütött vékával adóul,
S fog daliáidnak hópénzben nyujtani kettőt.”

A nagybárdu Botond mond fölgerjedve viszontag:
„Ősz fűtű követek, s ha dologban szürküle így meg,
Nem puha kéjekben homloktok, tisztos öreg nép!
Halljátok szavamat, s pontig császártok elébe
Adjátok: Polydóraért foglalta Bizáncot
Körbe Botond: Polydórának kiadása birandja
Hát egyedül, s nem más ötöt békére. Adóul
Amit ajánl, azzal hadaimnak tartozik úgyis.
S nektek mondván legyen, sem ti, sem mások akárkik,
Többé sátramhoz közelíteni ne merjenek, engem
Kérve, ha csak hölgyem nem lesz, Polydóra, közöttük.”
Mentek az ősz követek, s a válasz híre kiterjedt
A zavarult nép közt, s nőttön növe gyáva szivökben
A félelm. Veszteg nyugodott, és alkonyos estig
Vára Botond Polydóraért, s noha forra haragja
Máris szertelenül, várt mégis reggelig ismét.
Ekkoron elfojtott mérgének lángja kilobbant,
S nagy sulyu bárdjával jobbában monda: „Görög nép,
Rút kifajúlt nemzet! ha leányon váltani békét
S ezreket így nem akarsz vele megszabadítani veszélytől,
Ezrek vesszenek ím hát benned, s hogyha kilankadt
Minden erőd, lelked; feleid holttestein által
Hozzad előmbe szüzed, s öregid görnyedve tömérdek
Kincseidet hordják nőmnek jegyajándoki fejben.”

Mint mikor a toluló habokat feltartja sokáig
A fölemelt nagy gát, tajtékot túrnak elébe,
Örvényes körben sodródván, s végre szakasztást
Ejtvén tizszerezett rohanással dőlve omolnak:

Úgy nagybárdú Botond, miután elnyomta haragját.
Annál rettenetesb dühhel pattant ki Bizáncra,
Inte haragjával, s ottan rohanóra recsegték
A jeladó kürtök. Kosokat lóbálgat ezer kar
Mindenik oldalról, s porrá gyötrődik alattok
A külfal. Más része tolong a bástyafalakra,
Lő repülő nyilakat, s öldöklők dárdavetései.
Jó Theophán is elő, s noha lelkét tépdeli aggság,
S félelem állja szívét, de szavában, s arca vonásin
Tettet erős bátorságot, s biztatja vitézit.

Legbátrabb köztők, s méltó a régi görög nép
Honszerető daliái közé tétetni, Polyphron.
Lángol is ő bátor keblében az ősi dicső név.
Thermophilék s Marathón emlékei benne hasonló
Tetre tüzet gerjesztgetnek, s meghalni csatában
Ő elszánja magát. Hajlékony teste magas szál,
Karcsu, hamar fordúltni tudó, s csapkodni nagy ügygel
A viadalmakban karját oktatta gyakorlás.
Ily ügygel szívvel fölfegyverkezve Polyphron,
Vitte szelő kardját jobbjobban, s vitte baloldalt
Döntő dárdáját a kőfal-oromra sietvést,
S szembeszökik bátran, s harcot kezd víni Botonddal.
Mint cimeres nagy szarvu kosok, mikor összeütődnek
Homlokkal, s egymást nyomkodják hátra viszonzva:
A nyáj megrezzen, s melyhez már kezde harapni,
A fütől elkapja fejét, s vezetőire bámúl:
Úgy feledé viadalmát, és függeszte figyelmet
A magyarok s görögök bajvivó serge, Botondot
Küzdni Polyphronnal hallván. Gyors mozdulatokkal
A görög erre vonul, majd villant kardot amonnan,
Mint kőszál megtartja Botond az előre kijegyzett
Állóhelyt, s onnan vagdalkozik a görög ellen.
Hasztalanul futos ez, s vagdal mindünnen, acélja
Vagy levegőt, vagy hogyha talál, csak kardhoz ütődik.
Állását nem hagyja Botond, s mellőzi vasával
A körülötte vivó vágásit, míglen az elfúlt
Hosszu heves futosásában, s lélegzőn kisség
Visszavonult. Ekkor kirohant Polyphronra, s acélát
Döfte szívébe Botond mélyen, tántorgva hanyatlott
A görög és hullott a bástyagödörbe ropogván.
Szájáról szájra repül a bátor hősnek eleste,
S gyászos jajt, zokogást viszonzoznak búsan az utcák,
Mert Polyphron vesze el, s kiben állna reménye Bizáncnak,
Távol vándorol a görögök legerősbike, Alkid.
A puha nők futnak, s tépdelvén szélnek eresztik
Szép hajfodraikat, remeg a hófűrtös öreg nép,
S adja tanácsul mind: meg kell kérlelni Botondot.

Lángszekerén a nap befutó már a körös ösvényt,
Hogy Lacapén nyaraló palotáján, mely közel épült
A magas érckapuhoz, megnyílt az aranykaros erkély
S békejelül zászló feltűzve reája fehérlett.
S íme tizenkét hölgy, havazó kebelekkkel igézők,
A szárnyakra csapott ajtókon jönnek előre,
Euphemiosz pedig, a császárnak hírnöke, felhág
A körülöszlopozott palotának lapfödelére,
S ejt ilyen szavakat szemközt fordulva Botondnak:
„Harci vezér, döntő magyarok legerősbike, halld meg,
Császáruk mit ajánl neked: e szűz tiszta szemérmü
Udvari hölgyekből választhatsz, hogyha Bizáncot
Víni szünöl, s az ígért kincset megadandja tetézve.”
A nagybárdú Botond pedig így harsog neki vissza:
„Mondd császárodnak, hogy kincseket adni tetézve
Fog daliáimnak, nőül pedig énekiem adja
A rhodopéi szüzet, s ennek jegyajándokot illőt
Fő születéséhez, s hozzám fog nyújtani méltót,
S kikkel ajánlkozik, a szűzkart, Polydóra, nejemnek
Udvari hölgyeiül viszem el. Válasszatok immár:
Tenni kívánatomat, vagy harcot víni, veszélyest.”

HARMADIK ÉNEK

A várost zavar, és kétes bú fogja; tanácstól
Konstantin palotája pezseg; százféle javaslat
Fordul elő, s más száz az adottat mondja gonosznak.
Bársonyos Antippos fölkel végtére az ingó
Szóvitatások után és mond Theophánra tekintvén:
„Mit használ nagy erőt készíteni magunkra tovább is,
Hogyha tehetségünk nincsen megtörni haragját
A fölgerjedtnek? Gyászos hideg álmod alusznak
Már Notaras s Polyphron, seregink leghősbei, s ezrek
Kül s belül a falakon sebeikre bomlva feküsznek.
Élő harcosaink léledznek szinte sebekben,
Melyeket a síkon vettek még, vagy falaink közt
Ejtett a magyarok mérges nyilvesszeje rajtok.
Hát ne huzódazzunk, essék Polydóra Botondnak
Áldozatul inkább, hogysem mindannyi görögség.
S nem fő ember-e a magyaroknak harci vezére?
S nem méltó-e nemes vérből kelt helleni szűzhöz?
Mondom azért, oda kell Polydórát adni; szerelme
Meglágyítja talán a durvább bajnoki lelket,
S a deli hölgy férjét népünkhöz kérleli nyájas
Esdekléseivel, s az igaz szent hitre vezérli
A babonás hitüet, mert lelke ragad vala hozzá.”
Szólt öreg Antippos, s fogadá fennszóval ígését
A gyűlés. Sűrűen tódult s elfogta körösleg

A palotát s tornácaiban gömbölyge tolongván
A végzésre nagyon vágyó nép, és mikor ejté
Antippos szavait, felzengvén tapsola néki,
S a rhodopéi szüzet kiadatni viszonzva kiáltá.
A császár is szinte hajúlt a bársonyos öszök
S a felzúdult nép méltó kérésire. Mégis
Vonta magát Theophán s forrt Antipposzra haragja.
Hogy nyilván kifogást nem tön szava ellen, ijeszté
A közrivadalom, szólt hát, elnyomva keservét:
„Tiszteletes nekem, ó császár, kívánatod, és a
Nép akaratjának méltó helyt adni: de mégis
Mint atya, vagy mi szavat mondék én? magtalan agg férj,
Végbucsu nélkül, s hogy szótlán megváljak egyetlen
Lányomtól, vad szív legyen az, mely tudja kívánni.
Míg lebeg a borus ég fejeinken, váltani végső
Szót vele lelkem ohajt, s ha különben mentni Bizáncot
Nem lehet, áldozatul essék hát érte leányom.”
Így Theophán, elment gondoktól nyomva. Lehúnyt a
Lángsugars napfény, s nyugodalmat nem hagyta néki,
S már a félföldet leplezte homállyal az éjszak,
Őt a gondolatok most is virrasztani parancslák
Magzata sorsa miatt. Bödölénnyel közli tanácsát
Végre, s az ifju magyar szökevényhez mond: „Bödölény, ó
Vissza miért hoztad nékem bánatra leányom,
Hogy kétszer fosszon meg tőle utálta szivemnek,
A vad lelkü Botond? vagy szert jer benne találni,
Mint szabadúlhasson, mert hajnal keltekor ő már
Nem lesz enyém többé, s járul magyaroknak adóban.”
Érze magában erőt Bödölény és monda reménylve:
„Hogyha halandónak hiszed a vad lelkü Botondot,
És ha hiszed, hogy nincsen erő, mely másik erőtől
El ne nyomathassék, mi okért agg annyira lelked?
Víni Botonddal kell s erejét kockáztatni veszélyre.
Nyerjen egyen diadalt, vagy kettőn, hármon is ámbár,
Vagy még többeken is, mert gögből szállani kész ő
Párviadalra, de majd végtére lelankad az ádáz,
S én megyek, esküszöm íme neked, vele küzdeni első.”
Hévvvel szólt Bödölény, melyet gerjeszte szerelme
Szép Polydóra iránt, s a bús atya monda kevésbé
Felvidorúlva: „Nemes magyar, én egy gyámolom, öröm!
Hogyha egekben még nincs elvégezve leányom
Sorsa, tebenned van bizodalmam, benned az egyben,
Hogy rabként tőlem ne vitessék messze hazába.
Víj hát érte, kezét veszed úgy viadalmi jutalmúl.”
Űzte az éj sűrűjét a hajnali szürkület immár,
S ment Theophán s Bödölény Lacapénhoz, közleni vele
A heves elszánást. A nép sokasága jelen volt
Már ekkor, s az ajánlt viadalt tapsolva fogadta.
A császár mielőtt Bödölényt a harcra bocsátná,

A patriciusok rendébe avatta be hősét.
Ünnepileg bársonygallért függeszte, nagy árút
Vállá köré, s az aranyláncot Phemonoe leánya
Adta nyakába, s Achill nevezetre cserélte nevét föl.

Ment Bödölény, vagy Achill már, mint éhvelte oroszlán,
Ontani vért vágyván. Daliás szép termete vonzott
Sok figyelő szemeket, s a népben gyújta reményes
Várakozást bátor pillantata. Mentek utána
A bámész görögök, s nézték vizsgálva szokatlan
Fegyvereit: magas ércpaizsát a horgas acéllal,
S a láncról függő buzogány csörgése füleikben
Borzadozón hangzott. Bödölény míg így megy, azonban
Íme kevert zaj hang közelít a tengeri város
Tág utcái felől, s futósók örvendve kiáltják:
Honn vagyon Alkídes, honn van mentője Bizáncnak!
S jött a hírlelt hős, iszonyú szál termetű férfi,
A körülállókat hontól felmúlja, vad, ádáz,
Országról országra bolyong birkózni vadakkal,
Bátor, milyen volt hajdankor atlasi hősöd,
Régi görög nemzet! Buzogány a fegyvere, s hordoz
Vállon oroszlánbőrt. Magyarok holttestein által
Törve jutott ő most a fényes várba, s elérvén
A harcolni menő Bödölényhez, monda dörögve:
„Félre magyar, míg él görög, és van hőse Bizáncnak,
Aki helyette csatát víjon, szökevényre bolondság
Bízni hazánknek ügyét; ki csalárdul csalta meg önnön
Honfiai, görögért fog-e az megküzdeni híven?
És téged, Theophán, mi fonák ész, vagy keserű szűd,
Vagy váratlan öröm tuda úgy téveszteni tanácsban,
Hogy Polydórát vágyván megmentni magyartól
Díjra magyarnak adod, szökevény honhagya magyarnak?
Félre tehát Bödölény. Alkid megy víni Botonddal.”
Sértették Bödölény kebelét a becstelenítő
S ócsárolva vetett hangok; de felindula főképp
Rajta, hogy a szeretett nőért tiltotta csatától
Alkídes, s szólott szaporán kard- s dárदारagadva:
„Éktelen, és otromba vitéz, te akarsz-e csatázni
Szép Polydóráért, csoda-rút, s fene vad barom inkább,
Mint ember? vagy véled-e, hogy felsírva gyerekként
Elszabad a magyar, és borzadván búvik előled,
Mint kísértet elől? Több ilyet láttanak ők már.”
Szembe szökellenek a vágytársak. Karddal előbbed
Kezd Bödölény, s közel éri szívét a szörnyű görögnek
A fényesre kifent hegyes él, de ütötte kezéből
Alkíd, s messzerepült füttyülő töredéke, maroklárt
Hagyván csak Bödölény markában; gyorsan elugrott
A magyar érte, s előfogván dárdája hatalmát
Visszarohan, s az oroszlánbőrt átfúrja hegyével
Alkídes bal válla felett; buzogánya súlyával

Ez közepette nyelét úgy ketté törte, hogy egy rész
 A kacagányba akadt, s Bödölény csak csonka dorongot
 Tart vala; nyúl ő is csörgő buzgánya nyeléhez
 Végre közelb állván Alkídest sérti csipőben
 Izmos ügyességgel; de utolsó volt ez ütése,
 Mert Alkíd hármass görccsű buzogánya találta
 Arcban, s földre borúlt paizsát fölvetve fejére
 Ótalmúl, s a szörnyű görög rá sújtja keményen,
 S a fedező rézzel lelapítja csontit agyának.
 „Rajta magyar, mondván, menj már megvinni Botonddal,
 Menj, ments meg minket s díjúl nyersz helléni hölgyet.”
 Aztán monda kezét fölemelvén égre: „Hasonlón
 Vesszenek a magyarok minden bőszejú vitézi.”
 A hamar ingékony köznépek örülve fogadták
 A diadalmas hőst. Theophán pedig aggá buvában,
 És Polydóra szivét keserű fájdalmak epeszték,
 Mert Bödölényhez igen forróan hajla szerelme,
 S félt, mert már ocsmány Alkídes régen esengett
 Érte nejjül vágyván őt bírni, s az agg atya már most
 Rettege, hogyha nyerend diadalt nagybárdu Botondon
 A vad szörnyeteg, ezt kell megtisztelnie vőül,
 S kétes ohajtások zavarodtan váltva kerengtek
 Nyugtalan elméjén Polydórát féltve Botonddal.
 Mert Alkíd mene már, s a burgasi nagy kapu felnyílt
 Hosszu csikorgással, s csikorogva becsattana ismét
 Általmente után. A tábor messze kiterjedt
 Hősei látták őt mindnyájan, s összetolongva
 Nézni siettenek a szörnyet s ő szóla dörögve:
 „Héj magyarok! kik vinni Bizánc várára gyűlétek,
 Jöjjen, kedve kinek van, vélem szállani szembe,
 Ketten jöjjenek ám, s mindketten tős, igaz ösü
 És nem korcs magyarok: mert korccsal már vala harcom,
 S a vár térpiacán Bödölényt fetrengeni hagytam.
 Hogyha ti győzendtek, Polydórát s véle adóban
 A görögök kincsét nyertek; ha pediglen erőt vesz
 Rajtatok Alkídes, mentek takarodva Bizáncból.”
 Bámult a tábor, s egyebet nem láta sokáig
 Senki csak Alkídeszt. Kezdek lassudadon aztán
 Hozzámérni sajátmagokat, s önfegyvereikhez
 A háromgörccsös viadalszert, s elvesze kedvök
 A kitűnő nagy erőt látván testében, izomján.

Csak maga méri vitéz szemmel, s főz ellene harcot
 A nagybárdu Botond, s így szól lelkében előbbed
 Buzgólkodva: „Hadúr, ég és föld istene, fényes
 Dárdavető magyarok védője, nagy ostora rossznak!
 Hogyha mikor csörgő patakok zöld partjain égett
 Áldozatim gyönyörű illattal szálltak egedbe;
 Hallgass meg, szikrát adj csak jobbomba szünetlen
 Égő lángodból, hogy meg ne gyalázza nevünket

A görög Alkídes; legszebbik tiszta fehér mén
Esni fog áldozatul tőlem hús csermelyi völgyben.”
Szóla magában, s ím kis felhő leple borítá
A hév nyári napot, de hamar kisugárola ismég,
És fényesben, mint azelőtt, sugarazta Botondot
Visszaragyoglóag jól fent bárdjára tüzelvén.
A fő harci vezér e jelből sejte szerencsét,
S bízva Hadúrban ment bátran, ragyogatra kezében
Fegyvere nagy súlyát s arcúl Alkídnak így szólt:
„Hős ember, te magyart, s kettőt harcolni noszoltál.
Íme magam jövök én hozzád, mint tős, igaz ösü,
Régi, valódi magyar, magyarok legutóbbika s nem korcs.
Híva Botondnak anyám, s feleim nagybárdú Botondnak.
Ámde, vitéz, néked, menj előbb vissza, tanácslom,
S más kettőt hozz el ki veled, hogy szélnek adandó
Lelkedet elfoghassa egyik; sirt ásson aszandó
Testednek másik, léssz hollók étke különben;
Teszem adózóvá magyaroknak mert ma Bizáncot.”
A nagybárdú vezér, miután így szóla, hatalmas
Léptekkel sietett az ígért viadalra. Füleknek
Éktelen érzéssel csikorogtanak összezsapódván
A két bajvívó nagy fegyveri, s hullá salakpor
A meleg ércekről. Sújtotta Botondra magasról
A szálasb Alkíd buzogányát; bárdja fokával
Tartóztatta Botond az ütést, mely szörnyű halálos
Lenne legott bármely zömök erdei barna bikának.
Alkíd hosszú kezét s buzogányát messze kinyújtja
S hátravonúlt derekát lehetetlen sérteni; vág hát
Csak fegyverre Botond, ezt megtördelni, vagy ütni
Ellene markából próbálja, de rontni ki tudná
A görcsös buzogányt? Alkídot elejteni csellel
Vélte tehát jónak, s nem lón leleménye hiúvá.
Tudniillik, valamintha nehéz lélegzete fogyna,
Hátrálók módjára vonúlt, de szünetlenül arccal
Vívó társának, s fedezőül bárdja fokával
Fogta fel Alkídnak sújtását, míglen ez egybe
Szedvén minden erőt a földig akarta leverni
A fölemelt bárdot: de midőn rácsattana görcsös
Fegyvere, hagyta Botond sebesen süllyedni alatta
Somfogató bárdját, s az erőtül messze kihajlott
Bajnok utána nehéz testével dőle rohanvást,
S a viadalhelynek homokát feltúrta előre
Siklott karjaival. Bárdját hamar éllel emelvén
Láta Botond hozzá, s nyakszirten szelte fejét el.
A kínban hörögő derekát föl messze vetette,
S a véres homokon járt melle pihegve sokáig.

NEGYESEDIK ÉNEK

Mint mikor on valamely felváron barna sötétes
Förgeteg ül, s a menny haragos tüze sújt le falához:
Elszállonganak a tornyoknak gyáva galambjai;
Vagy ha sötét erdők sűrűjében dárdavetéssel
Ejt agyaras kant a vadüző; sítára szaladnak
Félénk vadjai a völgyeknek messze zugokba:
Alkíd húnnya után oly megrémülve oszt el
A falak ormairól a párviadalra kitódult
Városi nép, s állott pusztán és őrehagyottan
A Burgasra nyíló kapunak bástyája körösleg.
Harsog azonközben kifakadt diadalmi örömtől
A tábor, s Alkíd tetemét szemlélni tolongnak.
A nagybárdú Botond pedig őt megfosztva oroszlán-
Bőréből s buzogányától, diadalmi jelekkel
Ékeskedve nyomós léptekkel mene feléje
A magas érckapunak. Követék nagy tábori zajjal
A hősök, vágyván a fényes várba rohanni.
Ám mázsás reteszek tartották záron előtök
A kaput, és nem volt görög őz feltárni közelben.
Már kezdettenek a daliák gerjedni haragra
Ismét, s néki törött karral vontatni menének
Döntögető kosokat; hogy emelvén nagyfoku bárdját
Rádördíte Botond az erős érclapra, csikorgva
Megrendült az egész, zárjától sarkig inogván
Sújta megint hozzá, s lágyúlva behorpada mélyen
A fok alatt s körülött; s hogy sújtott harmadik ízben
Elpattanva kidőlt az erős kapu lapja középett
S rés lőn rajta, minőn hét évű fi bé s kisimúlhat.
Mint mikor a gátban szakadást fűz, keskenyet elsőbb
A dagadó folyamár; ottan torlóda gyűlőngnek
A habok össze reá, tágul a hézag odábad,
S a szoruló hig elem sebtet zúdúlva tör által
Rajta, mi feltartná, nem lévén semmi erőszak:
A kiütött kapurés szint akkép tágula szertébb
A buzogányok alatt, melyekkel izennen ütötték
Azt az erős daliák, s elváln szárnyai, tártak
A rohanóknak utat be az ékes váru Bizáncba.

Néma s üres már az; mindünnen tárva hagyottan
Állanak a pompás utcák palotái, nem ötlik
Arcul sem fegyverviselő, sem esengni kegyelmért
Nem jönnek gyámoltalanok! tengerre sietvén
Gályák s görbe hajók öblébe vonúlva keresték
Ők menedékhelyöket. De Botond, hogy járata tábort
Szófia nagy piacaig, Oport Lacapénhez ereszté
És Alkíd fegyverkezetét, diadalmi tanúul,
A takaró vadbört, s buzogányt hordatta utána.
Jőni Oport látván Lacapén, a gályapadokra

Álla ki ő s a bársonyosok, s hírnökje Botondnak
A kikötő partról be az ősz tengerre kiáltá:
„Császár, s ti hajléka-hagyott valamennyi görög had!
Láttátok tinnenmagatok nagybárdu vezérünk
Harcát, s Alkídest milyképp ejtette homokba:
Ím az oroszlánbőr, s buzogány győzelme tanúja.
A magyarok turulos zászlói kitűzve lobognak
Tornyaitokról már, s táborhely vári piactok.
Hát, nosza, hozzátok hódúlva Botondnak elébe
Szép Polydórát, és jegyajándoki kincset adóstul
S udvari hölgyeiül a kétszer hat szüzet adván.
Béke, bocsánat s kegy, ha siettek hajlani, nektek;
Bosszu, harag, romlás a meghódítani makacsra.”
Szóla Opor büszkén, s szomorú csend hallgata mélyen
A gályák padain, s hullám lebegette hajókon.
A fogadott szóban mégis bizakodva kiszálltak
Mint hódúlni menők, Lacapén s a bársonyos őszök.
Bús zokogásokkal követé a görbe hajókról
Mentöket a szomorú népraj; majd félre tekintvén
A tengerre veté szemeit; s a bárkafödélre,
Melyre kiállva körülnézett Polydóra, s utószor
Karjain atyjának görögöktől vesz vala búcsut.
Lankadozón hajtotta fejét nemzője szüvéhez,
Hollófürtei habmellére lefolyva lebegtek
A havazó recefátyol alatt, s a néphez emelvén
Gyöngéded kezeit rebegő szép ajkakon: „Isten
Légyen, nyögdele, mind veletek, jólelkű görög nép,
Drága szülőföldem, s te atyám, légy boldog örökre!”
Szólani szűnt többé, s miután elnéze körösleg
Atyja vezérkarján csüggvén, a partra kiszálla.
Könnybe borúlt arccal nézék a gályapadokról
A bucsuvett hölgyet honföldii, néztek utána,
Föl-fölemelkedvén, míg el nem fogta szemeiktől
Őt a távolság, s a tengeri védfalak orma.
Ekkor az ifjak ighen szólnak szégyenes ajkon
Fájdalmas szüből: „Haj! az ég mért alkota nálunk
Szűz-remeket, vagy erőt vajjon mért tilta karunktól
S nincsen elég kebelünk őtet megvédni magunknak?”
Mint járatlan utak vadonán éjnyomta zarándok,
A nyájas holdat látván közelíteni nyugothoz,
Búnak ered, s lehunyó sugarait kíséri szemével,
Míg a kellemfény nem tűnt el mélyen előle!
Ekkor epedve leül, s néz a komor éjbe sötéten:
A görög ifjúkar úgy függött Polydóra haladtán,
S amikor túl a falak ormain elvesze tőlök,
Búsan mentenek a gályák öblébe vonulni.
Ám a csillagkar kellemteli asszonya fényét
A másik félföld kerekén emelinteni kezdvén
Fölkel az ösvényén megakadt ottanbeli vándor

S a bájos fénynek megy vidám kedvvel elébe:
Úgy örvende Botond Polydórát jöni tekintvén.
Haj! be különb ő most ama zordon képü vitéztől,
Aki vivott Alkíddal imént s beütötte vasával
A kapu ércszárnyát. Nincs most markában ijesztő
Bárdja, nyomán viszi azt fegyvernőke s görbed alatta;
Nyílt sisak őrzi fejét, csak kard ragyog oldala mellül
S nyájas kedvre derült homlokkal hős erejének
Töltében mégis járul üdvözleni hölgyét.
Őt hogy szemlélék közelebb a bársonyos őszök,
Szóltanak egymáshoz bámúlva, s kegyelmi reménnyel:
„Vaj, kit imént látánk, ez-e a nagybárdú Botond? vad
Volt irtózatos ő: kegyes arca, tekintete ennek.
Vagy természet az a diadalmas büszke örömben,
Hogy céljára ha jut, hősét bájolja szelíddé?
Ilyenek, ó ilyek lehetének, régi görög nép,
Bajnokaid, harcban rettentők, s ilyek egyébkor.
Most viadalra levénk gyávák, s tön béke puhákká.”
S léptek alázattal mélyen hódúlni Botondnak.
Ő pedig inte nekik fölkelni s emelte tulajdon
Karjaival Lacapént, fényes fejedelmi személyét
Tisztelvén, s Meriost sietett lábára segíni,
Mert nagyon agg vala már s elgyöngült térdi remegtek.
S a fő harci vezér Theophán, hogy járula hozzá,
Vön szüvet a kegyes arcú vitézt szemlélve s igyen szólt:
„Harci vezér, s mivel úgy tetszék az egekben, egyetlen
Lányom férje, dicső vőm, áll Polydóra előtted.
Nagy Magyarországból légy szószólója görögnek
Érte, s szerelméért, s engedd nyúgodni Bizáncot.”
A diadalmi vezér pedig így szólt nyájas ajakkal:
„Agg hős, kedves ipam, lelkem volt forrva leányod
Szépségéhez, azért tagadásán gerjede bennem
Ellenetek haragom, melyet felváltá barátság,
Mert az enyém már ő.” S így szólván hévvel ölelte
Ősz Theophánt, s jobbját nyújtá Polydóra kezének.
Kegy vala és szerelem nyájas pillantata s monda:
„Szép meny! tilts könyüket szemeidtől s bánatot oszlass,
Nem dobog e mellben vad szű, viszonzó keble
Horda szülöm engem s szerelemmel ringata karján;
Tündér honba jövesz te velem, kies ifju hazába,
Édes öröm s nyugalom vár ott férjednek ölében
S a keserű bánat távol fog szállani tőled.”
Mint a gyöngy virág, ha az est harmatja betölté
Illatadó kelyhét, lehajul nedvgyöngye sulyától:
Ám ha kel a hajnal, lassúdadon enyhül azonnal,
Felnyílik ékesben, s bájillatot áldoz az égnek,
Mert lenyomó gyöngyét a menny fénylángja feloldá:
Úgy oszlott a könnyöboru el Polydóra szemeiről,
A kegyes arcú magyar hadfőt hogy nyájas igéssel

Szólani hallá, és jobbát illette szelíden.
A komor aldaliák öldöklő képe kifejtett
S a deli nőn függvén szemeiknek néma figyelme
Tágula markaikban vagy fegyverök, és feledőleg
A viadalban vett sebeket, s takarítani ragadmányt,
Álltának örvendvén a kellemes asszonyalaknak.
És mikoron lebegő léptekkel mozdula helyből
S indula véle Botond, s kik adattak néki, az ékes
Udvari társhölgyek, nagy örömharsogva követték
A kedves nyomokat, s tódúltak utána tömötten.
Tíz terhelt öszvér jegyajándoki kincessel azonban
S más tíz adóaranyat viselők, ballagtak utánok.

Általeredtek már a réses nagy kapu boltján,
S a fő harci vezér hadiszínét látta ragyogni
Szép Polydóra, midőn a kedves Szende pihegve
Gyermekei lejtéssel sietett a jöttek elébe.
Kis lant ingadozott balján, friss völgyi virágból
Fűzött illatozó koszorú zöldelle kezében,
S monda vidám kedvvel lejtven a hölgynek előtte:
„Nénike, üdvöz légy, üdvöz légy szép görög asszony,
Ah szólj, merre valál? mi sokáig vártalak én már,
Sírtam is éretted, teli sírtam többszörös ízben
Szemtakaró kezeim, mert én szép néni, szeretlek,
Látsza, füzért is adok, s koszorút hús völgyi virágból,
Messze, sokat jártam, tövisek szurdaltak is értök.
Vedd el nénike, vagy jöjj a sátorba leülni
Ott fürtidbe tűzöm, s kebeledbe leültetem őket.”
Kegymosolyogva vevé a nyájas gyermekajánlást
A hölgy és kihevült arcát simogatta kezével,
S helyezé fürteit, a széltől bontottakat, össze.
A fürgenc fiu szóla tovább odalejtve Botondhoz:
„Nemde apám, szép fényes uram, ha elérjük ezentúl
Szép Magyarországot, leszek én apródja lakodban
A görög asszonynak; majd akkor, nemde, nyerítő
Kis paripát is adatsz, kardot már adnod ugyis kell;
Mert megigéréd, hogy mihelyest nagyságra fölérem
Bárdod markolatát, kötsz akkor kardot övemhez.
Mérkőztem vele már minap, és fél ujjnyi különbség
Volt már csak köztünk.” Igy szólván Szende nyulonga
Jó ura képéhez, hogy megcirogassa hizelgvén,
S a fő harci vezér vállát illetve kezével,
A fiunak szólott: „Szendém, szép drága cselédem,
Lészen kis paripád, mely fog hordozni nyerítve,
S kardod, aranyhüvelyes; de hogy apród légy te lakomban
A görög asszonynál, az függ őtöle, ha választ.”
Ekkoran ismét a szép nőhöz símula, jobbal
Fogta kezét, s ballal félig szétfogta recézett
Arcfödelét, s kéré fölnézve szemébe esennen:

„A zöldes koszorúra, s azon szép völgyi virágra,
Melyet adék, kérlek jó nénike, szép görög asszony,
Végy apródodnak; leszek én gyors, hű szívű szolgád.
Hajnal előtt kelek én mindig, s ébreszteni menvén
Udvari nőidet, ó, mondandom, keljetek immár,
Hogyha hiv asszonyotok, meglégyen izébe parancsa.
Termed előkészöbén fogok aztán őrhelyet állni,
Amikoron honn léssz, ha pedig széleszteni elmét
Esteli alkonyaton kimenendsz, kísérni nyomodban
S menni fogok véled járván kedvedre, vezetlek,
Ahol legkiesebb váraiknak völgyi ligetje,
A csermelyhez alá szállunk, hol puha gyepágyak;
Zöldelnek magas illatozó hárssornak alatta,
Fürkészek neked ott fészekbeli ifjú madárcát
S tűzögetek fürteidbe füzért a völgyi virágból.
Akkor majd citerám vígan fog zengeni, dallok
Édes örömhangan, s regelek tündéri regéket.”

Igy ejté kérelmi szavát kis Szende s enyelgvén
Szép Polydórának honvágyát lassan enyészte,
Míg azalatt a sarcaranyon vígan osztakozának
A daliák, s hadibútraikat fölszedve nyomúltak
Több csapatokban odább Haemus magas ormai ellen
Ifju honukba, holott deli hölgyek vágytanak értők
S a jutalom-vett hős többé rettenteni megszűnt
A görögöt. De maradt emléken örökre Bizáncott
A nagybárdú Botond s a burgasi érckapu rése.

MESÉK

A SASOK ÉS A VAKAND

Közel hegyeknek csúcsán ült külön-külön
Két nagy sas, zsákmányt vizsga szemmel lesdelők;
Örvös galambot láta szállni, s elfogá,
Hozzája csapván, egyik. Nemsoká reá
Emez megpillant a harasztban őzikét
Legelni, s villám-sebvel fölkapván viszi
Fészkébe. Látván ezt a völgy zsellérei,
Csodálták erejét a sasnak. „Ó ti bamba nép!
Mit tátogettok? - szólott a kibújt vakand -
Hisz e másik sas csak az elsőt utánozá.”

Ilyen vakandul mondotta valaki, hogy a
Béltelki-ház nem más, mint utánczolt *Tollagi*.

A MÁRVÁNYDARAB ÉS A SZOBRÁSZ

Darabmárványt lelt útfelen az ügyes művész,
S csinos szoborrá képezé. Tetszett a mű;
Csak egy kontárnak volt ily észrevétele:
„Szép, szép! de a márványanyag nem tőle van.”

Csongorról éppen így ítelt egy műbíró.

A CSIPKEBOKOR ÉS A RÓZSA

- Honnét van az - kérde a gyepű közöl kitüskésedő csipkebokor a kertben viruló rózsát, - hogy te oly kedves vagy mindenkinek előtt, s engem rokon fajúat alig méltat valaki figyelmére?
- Mert eredeti vadságodban tenyészvén, a haladó szebb ízléshez simulni vonakodol - felelé őszintén a kecses rózsza.

Kiavult, csinatlan íráshoz ragaszkodók, e mese titeket illet.

AZ OROSZLÁN ÉS ŐRSEREGE

Az oroszlán válogatott őrsereget állítván fel a négylábúak különféle nemeiből, évi parancsul kiadá, hogy mindegyik bemutassa évenkénti vitézsége jeleit. Parancs szerint a tigris tinószarvakát, a farkas gyapját és csikóbőrt, a bika szarvai közt szénapetrencét, a komondor kövér koncokat, s más mást hozott a fejedelmi szék elé. Jött végre nagy mászva a disznó is utánok.

- Hát te mit sem hoztál? - kérde az oroszlán.

- De igen, tömött vastag szalonnát - röfögé a hízott, s a trón előtt kényelmesen lehelyezkedék.

JUPITER ÉS A PÓKOK

Jupiter előtt a pókok keservesen panaszkodtak, sőt szemére hánytorgaták, hogy a méheket többre becsüli náluknál, holott ők önmaguktól alkotnak csudaművű szöveteket, a méhek pedig különféle virágokról tapogatták kincseiket.

- Ti szemtelen rágalmazók! - dörge Jupiter - a virágok neme anyagul van csak a méheknek adva, s a belőlük készült méz legsajátabb művök, mely istenek és emberek asztalát édesíti; a ti hálóitok pedig szennyek és haszontalanok.

Tiszta eredetiséggel kétkedők s utánzás-nyomozók, hallottátok?

A FÜLMILE ÉS A BÉKA

Tóparti bokron nyögdelé a fülmile
Édes keservét, s lenn a béka vartyoga
Hozzája: „Régóta gondolám, és úgy lelem,
Hogy műrokonság van köztünk, mivel te is
Mint én, kiváltképp éjjel énekelsz, s tavasz
Megérkeztével nyílnak dalra ajkaink”,
S az édes dalnok válaszolt: „Igaz való
Hasonlatod, csakhogy te a mocsárban, én
Pedig zöld bokrok közzől zengem el dalom.”

Izlés választ meg parrag és nemesb művet.

A VAD NÖVŐTÉNY ÉS ZEUSZ

A vad növény kérelemmel járula
Zeusz színéhez: engedné felnőni őt
Nyestetlenül, s a kényes embert tiltaná
Le, hogy ne oltson más szelíd fajtát belé;
Okúl adván, mert fáj a nyesdelés neki,
S sajátságát el nincsen kedve veszteni.
Zeusz hajolt a kérelemre, s felnőve
Bogos fürtökkel, s görcsösült derékkel a
Finnyás növény, és fanyar gyümölcse lett,
Melyet nem ízlelt ember, csak fereg, s vadabb
Madár emészté: végre jött a gazda, és
Hasábra szelvén katlanába hánnya be.
Ekkor keserves hangon ejte ily panaszt:
„Én balgatag! nem tudtam, mit kérek vala:
Ha oltva lettem volna, jobb gyümölcsömért
Halálig emberkedvben részesülheték,
S kimúltommal szép fényes házi bútorúl
Becsben tartatnám; most hiúvá hamvadok.”

A kritikát, e műnyeső s javítgató
Intézetet, kár oly sötéten festeni,
És aki búvik tőle, önmagának árt.

AZ ÁLLATNEMZET ÉS A SASOK

Nagy kedve indult egykor országszerte az
Állatnemzetnek, hogy jelesb idomjait
Mivelje s lépjen fel néhány fokkal közelb
Az emberekhez. Tetszett a terv általán,
S az oktatást a sasneműek vállalák
Magokra. Kik hogy megfeleljenek dicső
Tisztöknek, ottan messze távozzanak a
Fenhéjázás és martalékok csábítól,
Csupán műveknek és tanoknak élve, és
Örömmel kaptak jó tanácsikon,
S hasznul fogadták a kíváncsi állatok;
De ők magok azt kezdék észrevenni, hogy
Csappannak, és már nem oly síma tolluak,
Milyek valának. Fáradtságukért tehát
Díjt kértenek, de ilyen válaszat vevék
Az állatnépnek: „Szégyen tőletek, sasok,
Hogy vágytok hitvány szolgabér után, tehát
Nem éritek be, hogy van szellemétketek,
S dics vár reátok, melyet díjul engedünk?”

Tudósok, oktatók, ez a ti sorsotok.

A RÓKA

A róka látván sok hibát az állatok
Minden nemében, s átállván megfeddeni
Nyiltan, nekik csak így példázgatott vala:
Soronkint járva csintalankodék velök.
Oroszlánnak szólt nagy dicsérve a szelíd
Juhról. Szökellt és fürge léptekkel szedé
Lajhár körül a lábait. Fülét dugá,
Midőn a varju károgott, s odább futa.
A gőgös pávát lábvizzel kínálta meg.
A struccmadárnak repülő sast, a bújdosó
Ehült farkasnak hű ebet mutatgata,
És a halaknak tőn kérdést igen sokat,
Így járt végiglen, s észrevette a bibét
Mindannyi; ám hogy megjavultak volna, még
Arról bizony hirt nem közölhet a mese.

Magyar példában mondják: Szól az agg anyó
Lányának, hogy belőle értsen a menyé.

A LÓ ÉS A SZAMÁR

A ló többféle furfangosságot tapasztalván a szamárban, így szóla egykor hozzá:

- Furcsa dolog, hogy téged az emberek butának csúfolnak, holott sok jelét látom eszességednek.

- Hja! - válaszolt a füles - az onnét van, mert az emberek jobbra külsőről ítélnék; pedig hosszú fül és rövid ész, rövid fül és hosszú ész, nem mindig járnak együtt.

A FARKAS ÉS A RÓKA

Az összes állatok színe előtt összekaptak a róka és a farkas. Amaz arcára lobbantá ennek számtalan csikók, juhok és bárányok orzását. Mire a sokaság, kivált az oroszlanok, tigrisek, párducok s a balfélen a szelíd négylábúak tombolva, s ki-ki a maga módja szerint üvöltözve jelentgeték a rókától mondottakra helybenhagyásukat. - A farkas sem akarván adós maradni, tojás-, csirke-, lúd-, tyúk-, récelopónak kiáltozó teli torokkal a rókát.

- De bizony ennek van mégis igaza, ugyan oda beszélt, s megtette róka uram ökigyelmét - süvöltének ismét valamennyien, de leghosszasabban a sas, kánya és gerényfajúak és a házi madarak.

A lenge ítéletük előtt az utolsónak van igaza, s az önhaszonnak fölötte nagy befolyása van a véleményekre.

A VÉN ZERGÉK ÉS GIDÁIK

Ifjúkat illet tűz, mérséklet aggokat.

A bérce derékon jártak a havasnak agg
Zergéi, s látván, mint szökellenek föl és
Alá, merészen, messze sziklaszálakon
Gidáik, feddék a merész szökenceket.
De közbeszólt egy: miért, kortársaim,
E dorga szózat? hadd szökelljenek, hiszen
Ha már gidákul lassúak leendenek,
Korunkra jutva, elfáradnak a sikon.

GAZDA, A MÁKNÖVÉNY ÉS A GYOM

A gazda látván, hogy szép máknövénye közt
Buján tenyész a gyom, ment a gazt irtani.
De visszas rendben kezdte a munkálatot,
A kertközépen; mert mig eljutott oda,
Az összenőtt gyommal letipra sok növényt.
S utóbb bánattal nézte önkártételét.

Csinnal kell a hibákon is javítani.

AZ OROSLÁN ÉS AZ ÁLLATNÉPEK

Közértelemmel zúgolódni kezdenek az állatok az oroszlán zsarnoksága és kapzsisága ellen, s izengetének neki, hagyna fel a gonosz szokásokkal. Az egyetértés és elszánás nagyobb volt, hogysen tekintélyével elnyomható; tehát gyöngébb oldaloknál keríté meg a szájasbakat. A ragadozó farkast zsákmánytárába vezető nyittal, a ravasz rókát belső bizodalmaival, a kevély lovat hímes gyöngyös takaróval és kantárral, s mást mással ajándékoza meg, és a hatalmas ellenzék elnémula. Azóta ismét régi rendén van a dolog.

Édes a mézes madzag, az ellenség is bekapja, s míg azt nyalja, téged nem bánt.

A MOLYOK ÉS AZ ÓCSKA MENTE

- Alávaló férgek ti! hogy merészeltek ily tiszteletes nemzeti öltönyt rongálni? - így feddé a százados szekrény pókhálói között fityegő ősi mente a molyokat.

- Mit heversz hát itt a sötétben? vagy nem tudod, hogy ami itt lappang, el nem kerülheti fogainkat? - válaszolának a molyok.

Szellő, tisztogatás, világosság, ezek a molyok ellenszerei, kedves ócska mentém.

A BAGOLY

Hajdan a bagoly igen szereté a napvilágot, s hogy utóbb ellenségévé lön, így történt. A borús éghajlat madarai derültebb után sóhajtozván, gyűlést tartának, elköltözésről tanácskozandók. Az indulási terv meg lévén határozva közakarattal, majd ismét különös tisztelettel meghivatott ő is a vándorlásra. De vezérségre vágyván, mire nem tudni mi okból, talán önfejlése miatt, nem választatván, az ismételt megtiszteltetést el nem fogadá, s annak jeléül, hogy ő a ködösben, sőt setét éjben is kényelmesen meglehet, búcsút vevén a napfénytől, setét odúba rejtőzködék. Azóta onnét háborgatja huhogásaival a nappali munka után pihenők éjjeleit, s ha tűz világa csillámlik szemébe, bosszús süvöltéssel rohan az izzó parázsnak, de a balgatag önnön szárnyait pörköli meg.

A SAS ÉS A TÖBBI MADARAK

A sas fejedelmi széke elé idézé a madarakat, hogy kinek-kinek megadja rangját és hivatalát. Éles szemei hamar kinézék, melyik mire alkalmasabb, s ily rendeléseket tön: A horgas orrú és kajmós körműek hatalmam részesei és gyámoli lesznek; az édesen zengőket udvarnokimmá nevezem ki; a szelíd gabonaevőkre bízom az erkölcsiség fenntartását; kakasok fognak ügyelni a bátorságra, kígyó-békaevők a törvényre; a többi sereg amit eszik, az az övé, maga pedig csontostul bőröstül az enyém.

Régi lovagkor, hűbéri rendszer!

A LÚD, A KÁNYA ÉS A RÓKA

A lúd libái közül elkapott egyet a kánya. Látván ezt a róka, a lúdnak kára keresését, s magát ügyvédül ajánlja, s elfogadtatik ajánlata. Mindenekelőtt, hogy hamarabb érhesse a bírót, a magasan lakó sast, a lúd szárnya tollat kéri kölcsön. De nemsokára azon hírrel tér vissza, hogy a sas ajtaját egyedül ajándék nyithatja meg. Evégre egy libát kapott, de maga ette meg. Néhány nap múlva jelenté, hogy a kányát sehol sem lehet szembe-idézésül megkapni, s minthogy keresésében elfáradván megehült, egy libát emészte föl. Majd azzal mentegeté a per huzamosságát, hogy jelennen a kakasok vérengző perében ítélt a sas, majd megint, hogy a tanúkat még egybe nem gyűjtheté, majd újabb és másabb ürügyekkel, mindenkor egy libát falván föl. Végre magára maradt a szárnyafogyott agg lúd, s részint anyai keservéből, részint szárnyait fájlalva egy tó szélén kiadta páráját, s a rókától fölemésztetett.

Jól megnézd, ügyedet kire bízod.

A FEJSZE ÉS A TŐKE

- Ugyan hogy lehetsz oly kegyetlen - monda panaszkodva a mellé támasztott fejszének a tőke,
- hogy engem hasznod nélkül, sőt magad csorbulásával hasogatsz, holott, ha jól látok, ágam-ból van a nyeled is.
- Szegény sógor te - felele a fejsze, - de mit tegyek, ha nyelem a gazda kezében van? azután, köztünk legyen mondva, néha-néha szép fényesre kiköszörül. A fény pedig tudod, vajmi nagy indító eszköz!

A VERÉB ÉS A BÚZASZÁR

- Beh úrias hintálás esik ily magasabb helyen - így szólt a veréb, az érett kalászu búzaszáron lógázkodva, - bizony mondom, akár örökre itt maradnék.
- Elhiszem - mond a búzaszár, - de nézd amaz ökörfarkkóró még magasabb, és szintén ingatag, miért nem szállsz inkább arra? Képmutató! kalászom érett szemei kedvesek neked, nem a hintálgatás!

Becsület ürügye alatt léptél a polcra, de haszonért ülsz rajta.

AZ ÁLLATOK TISZTÚJÍTÓ SZÉKE

Az állatok tisztújító széket tartván, ugyanazon hivatalt kereste az oroszlán és a birka. Sokáig folyt a vita, nagy ordítás, bögés, marakodás és rugoldozás között. Végre a róka szóhoz jutván farkcsóválgatva monda:

- Igaz, hogy az oroszlán bátor és nagylelkű, de szörnyű hangjával leordítózná szabad tanácskozásunkat, azután szegény lévén, máséból kénytelen élni; a birka pedig szelíd, s ami földolog, báránnyal, tejjel, vajjal, sajttal kész koronkint megvendégetni a gyűlést. - Igazság - kiálta a többség, - s a birka csakugyan fölkapott.

A TYÚK ÉS A GALAMB

A gazda ponyvára teríté rostált búzáját, s reámenvén a tyúk, kapargata benne és eddegéle.

- Ugyan néni - kérde a galamb -, mit fáradsz hiába, midőn kaparás nélkül is a legszebb mag halommal áll előtted?

- Kedves öcsém - válaszolt a folyvást kaparó -, én úgy megszoktam már e munkát, hogy nélküle a legnagyobb bőségben sem esnék jóízűen az étel.

Kész birtokhoz jutni, mégis munkálkodni, valóban szép és dicséretes.

A CINKE ÉS A FÜLMILE

- Hess innen parragi! Hogy mersz velem, tarka szép madárral, egy fára szállani? - így szóla az ugrándozó cinke a szerény fülmiléhez. Ez pedig monda:

- Atyámfia, valami nemesebb tulajdonságodat hozd föl, úgy kész vagyok hátrálni előled; de csupán tarka tollaidnak hódolni, hidd el, nem tudok.

A díszjel csak érdemmel párosulva, az érdem amaz nélkül is tiszteletre méltó.

A HOLLÓ ÉS A MAJOROS

- Nemde hív barátod vagyok én, édes gazdám? - így szólt a szalmakazalról a holló - mert minden télen meglátogatlak.

- Igen, hív barátja vagy szalmakazalomnak, de nem nekem - válaszolt a majoros.

Tányérnyaló és hív barát nem mindegy.

AZ ÁLLATOK HADIJÁTÉKA

Nagy hadijátékra összesereglettek mindnyájan az állatok. A tömegből oroszlánok, bikák, hörcsögök, sasok, darvak, kakasok kiválván, erősen viaskodtak. A nézők része gyönyörködék a viadalban, többen okultak rajta, legtöbben mégis fitymálódtak, kikhez feddőleg így szólt a róka:

- Henye ócsárlók ti! Ha nincs küzdéshez erőtök s fegyveretek, mit bíraskodtok? Hiszen a vak nem ítélhet színről; ha pedig erőt s fegyvert öröklöttetek, gyáva párák! miért nem vesztek részt a viadalban?

A BETEG LÓ, A HOLLÓSEREG ÉS A RÓKA

A beteg lovat egy hollóserег röpködé körül, s nagyon károga. A szegény pára ezt sajnálkozás jelének tartván, így nyöge fel hozzájuk:

- Szánakozó jó lelkek ti! köszönöm részvételüket. - Ezt a róka hallván a közel bokorból, így szóla:

- Szegény csalatkozott beteg! hiszen csak örömükben kárognak, hogy nemsokára vendégeskednek hulládon.

Gazdag haldokló, örömkönnyűs rokonok.

A MAJOROS ÉS AZ ÖKRÖK

Az ökrök kérték a majoros gazdát, adatna nekik jobb takarmányt, s tiltaná meg béreseinek az irgalmatlan ostorozást, hiszen ők biztató szóra is készek a terhet vinni.

- Várjatok, még korán volna ennyi engedély; majd ha oly jámborok lesztek, mint ama selyemréten járó fajták, majd akkor - no de azonban mégis tesztek majd bajotokról. - A szegény állatok reménytelve váltak el gazdájuktól, de az a híre, hogy most is csak szalmán rágódnak, s hátbőreik fölrepedezvék.

A TEHENEK ÉS A RÓKA

A tehének tekervényes, felvágott, mély ösvényen botorkálva, s meg-megbukva mentek egymás után. Látván ezt a róka, monda nekik:

- Amarra alkalmasabb s rövidebb volna az út.

- Ej - felelének a tőgyesek - mi csak ebben maradjunk, hiszen nagyanyáink is erre jártak, mégis megvoltak.

A PARIPA ÉS AZ ÖKÖR

A sallangos szerszámú paripa kevélyen hányta mezei urát a szántó ökör mellett, s a munkás állat szolgálatát kigúnyolá.

- Ne volnék én - monda szelíden az igás -, te sem fickándoznál oly büszkén uraddal együtt.

A SZITA ÉS A ROSTA

- Csak kitetszik - monda a szegen lógó új szita, büszkén nézván alá a zugolyban heverő rostára -, csak kitetszik, melyikünknek van több érdeme, s kit becsül nagyobbra asszonyunk.

- Hiú szerszám te! - válaszolt a rosta - hiszen csak azért akasztott magasra asszonyunk, mivel az egerek fogaitól félti hitvány szövetedet.

A megkülönböztetés nem mindig érdem jele.

AZ AGG FARKAS

A rabláson kapott agg farkasnak néhány fogát kiüté a juhász; de a rabló ismét szerencsét ment próbálni más akolba, hol úgy derékon érinték, hogy alig vánszorghata vissza bozótjába. Itt midőn megsunyva tehetetlenül veszteglene, hallá, mint porcogtatják fiatal társai a velős csontokat, s feddő hangon kezde morogni:

- Hah romlott fajzat! nem elég, hogy ragadoznak, hanem más jámbor lélek füle hallatára, s szeme láttára éldelik latorságuk gyümölcsét.

A rosszindulatú, de tehetetlen, néha jámbor palástot ölt.

A MAJOROS ÉS A HOLLÓ

- Hess kazalomról, haszontalan madár! - így kiálta a majoros - eddig csak eltúrtelek, mert néha-néha holmit jövendölél, de most már károgásnál nem tudsz egyebet.

- Jó vendéglőm - esdekle a jósmadár, - ne neheztelj rám, mert attól félek, hogy majd oly igazat mondok, melyért betörik a fejem.

A KUVASZ ÉS A JUH

- Ugyan igaz-e, hogy ti ebek a leülő és veszteg maradó utast meg nem marjátok? és ha úgy van, miért teszitek azt?

- Tökéletes igaz - felelte a kuvasz, - oka pedig, mert aki nem mozog, nem is árthat.

- Úgy ám - sürgeté tovább a juh, - de mozoghat valaki anélkül, hogy ártani akarna.

- Már az nekünk mindegy, árt vagy nem árt, elég az ahhoz, hogy mi a mozgásnak, haladásnak esküdt ellenségei vagyunk.

A TYÚK ÉS A RÉCEFIK

A tyúk siránkozva kerülgeté a tócsát, melyben önköltötte récefiak kényök-kedvök szerint úszkáltnak. Majd fenyegetőzni kezdte, ha a veszélyes elemből ki nem jönnek. De haszontalan. Végre keserves panaszra fakadván, monda:

- Óh vakmerő ivadék, én vén létemre nem merem azt tenni, mit e tegnap kibújt porontyok merészelnek.

Növendékeink magunk feletti ügyességét ne kárhoztassuk.

A NYÚL ÉS A BIKA

A nyúl szemügyre vevén a bikát, megtudta, hogy fű az eledele, mint neki, s kérődzik, szintén mint ő.

- Hej - gondolá, - most tudom csak, mily nemes nemzetséghez tartozom, - s a bikához járulván, üdvözlé őt mint atyjafiát, elszámlálván vérsége tanújeleit. A bika viszonyüdvözlétül elbódíté magát, és bókolólag szarvaival az ugar hantjait porfellegül hányta szerte a levegőbe.

- No, kedves kisöcsém - mondá továbbá a bika, - hogy érzed magad egyébiránt? - De a nyúl azt már nem hallá, rémülve bukdácsolván cserjén bokron keresztül a sűrűbe.

AZ AGÁR, A MACSKA ÉS A SZAKÁCS

Egykor az agár és a macska között ily szóvita folyt:

A.: Nekem több jogom van az éléskamrához, mert nyulakat hordok bele.

M.: Én pedig a kártékony egereket irtom ki belőle.

A.: Én napszámra futkosok a vad után.

M.: Én óraszámra meg sem moccanva leselkedem.

A.: Én urakat szolgállok.

M.: Én urakat, parasztokat, egyaránt.

A.: Nekem becsületes szép nevem Csillag.

M.: Az enyém pedig kedves Cicuska.

- Ej, mit feleseltek - közbeszóla a bosszús szakács, - egyitek jót hoz, másitok rosszat távolít és irt, hasonló az érdemetek, s egy tál szerdék legyen jutalmatok.

A BOROTVA ÉS A KONYHAKÉS

- Cseréljünk hivatalt - így szólt a borotva a konyhakéshez, és cseréltek; a borotva ment konyhaasztalra, a kés borbélytáskába.

- Konyhába tompa! - rivalkodott a borbély a táskába lopódzott konyhakésre.

- Hát te szakállirtó, mit akarsz a konyhában? - kérde a szakács a hanyattcsukló borotvát.

Hivatali képességünket azok ítélik meg leghelyesebben, kiknek közvetlen szükségök van reánk.

AZ ÖKÖR ÉS A PAGONY

Az ökör látván, hogy eltört járomszege helyébe pagonyból vág mást a gazda, midőn szabad vala, a pagonyt részint lerágdosá, részint összegázolá. Nem soká reá ismét eltörvén a szege, minthogy a gazda helyette alkalmas fát nem talált, vasszeget csináltata, s az ökör azóta örök igában nyög.

Ki a kisebb rosszat nem tűri, nagyobbbat von fejére.

A KÁNYA ÉS A HÁZI MADARAK

A házi madarak látván, hogy a kánya körmeitől nem menekülhetnek, alkuba szálltak vele, mely szerint koronkint határozott mennyiségű zsákmányt ígértek a rablónak. Az alkut helybe-hagyta a kánya, de ilyen záradékkal: „Kivéven, ha rendkívüli jó étvágya lenne.” A záradék áll, s a házi madarak pusztulnak mint előbb, mert a kánya étvágya folyvást rendkívüli jó.

Az önkénytől függő kikötés semmivé teszi az alkut.

A FŰZ ÉS A CSER

A patak melletti fűz felszólalt a bércekeréki cserhez:

- Ej bátyám, be lassan gyarapodol, hiszen már akkor is, midőn engem ide ültettek, elég koros voltál, s íme én most már vastagabb és lombosabb vágyok náladnál.

- Éppen az a baj - válaszolt a cser, - hogy igen hirtelen gyarapodván, sem tömörséged, sem erőd nincsen, a kemencében is csak elfüstölögsz, anélkül, hogy melegítenél.

Hamarkodó munkának sok a lazája.

A MAJOROSNŐ ÉS A TYÚKOK

A tyúkok megbosszankodván a majorosnőre, hogy tojásaikat elszedi, a csirkéiket elbitangolja, összebeszéltenek, hogy nem tojnak, vagy ha tojnak is, de nem költenek. Ezt a majorosnő megértvén, búzáat rázogatva kötényében, így szóla hozzájuk:

- Ej, ej édes madárkáim, nem éreztetem-e veletek hajlandóságomat? mégis ily tanácsot főztök ellenem, holott lúdjaimnál és récéimnél többre becsüllek benneteket. Ti magasra termett, tarka tollazatú, szép bóbitás házi cselédjeim, tehát csak el tudnátok idegenülni tőlem?

- Nem, nem - kiáltanak legott szárnycsattogva, - tojásaink és csirkéink a tied, és te örökre a miénk, kegyes jó gazdasszonyunk.

Mennyire tántorító legyen hiú elmékre a hízelkedés, nemcsak e tyúkmesé, hanem az emberi történetek is tanúsítják.

A KÖLYÖKEB

A kölyökeb látván, mint támadják meg a major előtt elhaladó utasokat a vén kuvaszok, s mint védik amazok az ugatók ellen magukat, kedve jött szintén megtámadni az általmenőket; de midőn ezek, semmibe hajtván éretlen csaholását, egykedvűleg odább ballagnának, bosszúsan szidalmazá azon emberek érzéketlenségét.

- Ne hidd, - mondának a vén kuvaszok, - hogy ők érzéketlenek, hanem éretlen csaholásodból tudják, hogy nincs ártani való erőd, s szégyennek tartanak akár megfutamodni tőled, akár hadarászni ellened.

Vitatkozó válaszra csak nyomós ellenvetés méltó.

A LÓ

Fülébe menvén valahogy a lónak, hogy neki is vannak némely gyöngéi - mert azt eddig a sok simogatás miatt meg nem tudhatta - figyelni kezde a körülötte levő állatok különös hangjaira és mozdulataira, s mindenütt önmagát gyanítá érintetni általok; minthogy pedig visszatetszését nyilván is kijelenté, még inkább elárulván gyengeségét, már most szántszándokos csipkedőkre talált, s nyugtalan gyanakodás és per lett teljes élete.

A TYÚK ÉS A GALAMB

A tyúk kérde a kastély udvarán begyeskedő galambot:

- Ugyan mitől van az, hogy te a búzának lelkét kapod asszonyunk saját kezéből, nekem pedig csak szemetes ocsút vettet szolgálójával; holott én oly sok tojással és csirkével kedveskedem neki.

- Hja! szomszéd - monda titkolódva a galamb, - furcsa dolognak furcsa az oka is; de nemcsak búzán tart, hanem gyakran kebelére is pipeget, és megcirógat, - tevé hozzá kérkedőleg a begyes.

Némely here udvari cselédek képmása a galamb.

A LEVÉLCÍM

Némely tudákos levélhordó levelet írt testvérbátyjának, ki jobbágy-paraszt vala, s azt így címezte: „Nemtelen, de becsületes és katonáskodott Harcsa Péter gazda embernek, egy juhakol, ökör- és lóállás, tyúk- és sertésöl tulajdonosának, több táblaföld művelőjének, a falu másod öregbikének, sok hazai intézet rendes gyámolának, vasárnapok és sátoros ünnepek sarkantyús és cifra subás vitézének, a kasza- és kaparend született gyalogjának Stb., minden kigondolható tisztelettel megkülönböztetett drága bátyámuramnak, ökgigymének.” A postatisztek nevetének rajta, de egy közölök észrevevé, hogy ez éppen nem nevetni való, mert szakasztott mása sok cikornyás címnek, sőt soknál valódiabb is.

A FARKAS ÉS A KUVASZ

A farkas mormogott az oroszlán ellen, hogy az ugató, bőgő, tutuló állatokat letiltá természeti hangjuk gyakorlásáról, mert kényes füleit sértik. Nemsoká reá az akol körül akarván Fogasi uram gazdálkodni, a kuvasz ugatni kezdett, mire a juhász figyelmes lett, s elűzé a farkast.

- A szemtelen jószág! - mormogá kullogtában - még a farkas ellen meri a száját föltátani.

Ezen mese arra tanít, hogy követeléseinkben következetesek legyünk.

A JUH

A juh panaszt nyújtván be az állatok gyülekezetébe, hogy minden természetményét elragadozzák a hatalmaskodók, meghatározatni kérte tartozásait. Végzés lőn reá, hogy ezentúl nem többnek és többel, mint a szelindeknek friss tejjel, a rókának sajttal, a farkasnak évenként egy báránnyal, az oroszlán fiainak alomul gyapjával fog adózni, amiye azontúl maradand, legyen mind az övé. De ismét új panasza lévén, hogy nem marad semmije, s hogy a bikák s egyéb szarvasneműektől kiszorítottak a legelőről, ily rendelkezést tőn a választott állatsereg: „Mai napságtól fogva a tüskék által kitépett gyapját, s ha kettőst ellik, a karcsúbbikat - mivel kettőt nem bírna szoptatni - magának tarthatja; friss tej helyett csak írósvajat fog adni, az író pedig és aludt tej túróstul savóstul az övé. Egyébiránt a bikák és a szarvasok nemesebb fajúak lévén nálánál, érje be a legelővel, melyet azok szabadítandnak neki.”

Szegény juh! neked ugyan megesett a jó reménység.

A KOMONDOR ÉS A KECSKE

- No, lettél-e valamivé? - kérde a szolgálatkeresésből megtért komondortól a kecske.
 - Igen hát, ott amaz új akol csőszévé.
 - Hiszen csak egy koca, bárány sincs abban - mondta hitetlenkedve a kecske.
 - Bohó te! de a szolgálat neve azért megvan.
 - Hát te semmi sem lettél? - kérde viszont az állatok tisztújításáról megérkezett kecskét a komondor.
 - Én fizeteses eperfa-őr lettem.
 - Mi a kő, ebre hájat, kecskére fát!
 - Úgy ám, de az egész vidéken nincs eperfa.
 - Ó, az hát egészen más, de így már éljünk mindketten, kedves adaequatus collega uram!
- Ezen mese csak elmefuttatás. Vagy volna mégis megfelelő valósága?

A BÉRCI SAS

A bérci sast, mint fejedelmöket, kérték a többi madarak, hogy magas sziklái lakát odahagyván, közikbe az alantabb vidékre tenné le fészkrét. A fenhéjázó megígéré, de tovább is a bércen maradt, csak midőn az ég villámos fürgetege háborgatá, biztosításul, vagy midőn éhezett, zsákmánylásra csapkodott le tollas alárendelteihez.

Vajon nem a régi lovagkor képmása-e ez?

A FARKASNEMZETSÉG ÉS A KOMONDOR

Az agg farkas nagy éhségében eledelre szert nem tehetvén, alkuba szálla a komondorral, mely szerint ha az egy bárányt adand neki, ő holta után örökösen reá hagyja a bőrét. Az alku és bevallás megtörtént. Meghalván azonban a farkas, midőn a komondor iktató levelével eléállana, feltámadának a farkasfiak és unokák mondván: az alku nem állhat, mert a megholt bőre nem keresmény, hanem ősi birtok. Erre per útján a bárányt követelé a komondor, de a róka-bíró ily szavakkal mozdítja el őt:

- Ha farkasokkal akarsz perlekedni, tanuld meg előbb a farkas jogot.

A komondor ezt megtevé, s megindítja a pert, s jelennen már az ötvenedik unokák replikáznak benne.

A PALÓCFIÚ

A palócfiú városban lévén, szalagról függő csillagot látva egy oskolás gyermekcse nyakában.

- Mit jelent az, édes apám? - kérde a fiú bámészkodva.

- Lásd fiam - válaszolt az agg palóc, - ezen úrfi jól viselte magát az iskolában. - Nemsokára egy megélemedett férfiú jó elébe több olyféle ékességgel díszesítve s őszinteségében felkiált a fiú:

- Nini apám, ez ám a nagy iskolásgyerek, ejnye már bajusza is van, az is pedig őszbecsavarodott.

A KONTÁR ÜGYÉSZKE

A kontár ügyészke fűnek-fának panaszkodik, némely uradalmilag megbízott ügyvédek ellen, hogy nem érvén be ügyviselőségökért járandó évenkénti díjakkal, készek más alkalmi, szóbeli pöröket is magokra vállalni csakhogy jövedelmök szaporodjék, holott ő kiszabott járandóságokkal is megelégednék. De sokan a hallók közül mondának: Hiába erőlködöl szegény kontár, mert a tőlök pártolt ügy úgysem tanácsod alá való; azután munkákat vállalni s azokért méltó jutalmat venni istenember előtt, s ország-világszerte igazság.

E mese azokat érinti, kik a náluknál ügyesebbek gazdagodását kancsal szemekkel nézik.

A SPÁRTAI GÖRÖG ÉS AESOPUS

Aesopus előtt egy spártai görög igen magasztala önhazája szabadságát, s személyes bátorságra felügyelő törvényeit. A furfangos meseírónak legott a helóták jutának eszébe, s így szólt:

- A komondorok társaságba állván, a farkasok ellen viszonyos védelmet, s egymás iránti szoros kímélést esküvének. Mivel pedig a sok háború miatt nem érkeztek eledelt keresni, meghívák a juhokat, hogy védelmek alatt tenyészvén tejjel-vajjal szolgáljanak nekik. A komondorok elhírhedtek vitézségökről, s egész társaságuk sérthetlenségéről, sőt magok is kérkedének vele. De egy elaggott anyajuh így panaszkodik: Igaz, hogy bosszúlatlan nem hagyják önsérelmüket, de ha rajtunk esik méltatlanság, ügybe sem veszik, s kölykeiknek rendszerint a mi hajszolásunk szolgál hadi előgyakorlatul, sőt többnyire fiainkat vetik akadályul, vagy engesztelődésül az ellenség elébe.

A spártai megérté Aesopust, és többé, legalább ennek hazája személyes szabadságával nem dicsekvék.

A SZARVASOK

Hajdan a szarvasok bátor, és szarvaikkal vitézlő állatok valának. Végre megunván a sok háborút, a kosokra - úgymint alárendelteikre - bízták vidékeik oltalmát, megtartván mindazáltal vitézlő címöket. De napról-napra aljasodtak, ha nem tettben is, de ügyességben, mit meseíró onnan tud, hogy midőn néha rendkívüli esetekben kénytelenek valának harcra kelni, mivel szarvaikkal bánni elfeledtek, sarkaikkal fenygették az ellenséget.

Ki nem gyakorolja erejét, elpuhul, s gyáva leszen, ha bár Sámsonnak keresztelték is.

A DARAZSAK ÉS A MÉHEK

Az Athenaeum gáncsolóinak mesét!
Darázscsoportok mellé szállt le egy csomó
Méhraj, s azok nagy dünnögéssel ellenök
Panaszra kelvén, hogy leélik a mezők
Virágít, s nekik mézanyag majd nem jutand,
Kaptárba küldék vissza, honnan jötte nek.
A vádolóknak válaszolt szelídeden
A raj: Valólag kaptárban van a helyünk,
De a mezőknek kelyhe, mint a kerteké
Szabad minekünk, s gyűjtjük mézeinket ott,
Hol érjük, gondunk lévén a kaptárra is.

(1837)

.oOo.